

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
196 O 38

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
196 O 38

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
196 O 38

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
196 O 38

Polyph. Edg.

Jan. 17° 6

Jos De la Saulx Ar: & Sed: Doct:
NOBILISS. VIRGINIS KW 196
ANNÆ MARIAE 038
A SCHVRMAN

DISSERTATIO,

D E

Ingenii Muliebris ad Doctrinam, &
meliores Litteras aptitudine.

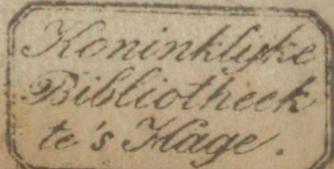
Accedunt

QVÆDAM EPISTOLÆ,
ejusdem Argumenti.

L V G D . B A T A V O R .
Ex Officina Elseviriana.

clo c xli.

Genere, & Ingenio Nobiliss. Virginis.
ANNÆ MARIÆ
A SCHURMAN,

S. P. D.

IOH. BEVEROVICIVS.

Vetus est inter eruditos de virtute Fœminarum controversia. Thucydides gravissimus author ei primam laudem tribuit fœminæ, de qua foris minimus est, vel in bonam, vel in malam partem sermo. Censens nimirum, ut corpus, ita famam quoque (quasi, quod dicit Tacitus, non minus periculum ex

A 2 magna

magna fama, quam ex mala) bo-
næ mulieris domi inclusam esse,
neque in publicum exire debere.
At prudenterissimo Philosopho
Plutarcho potior videtur Gorgiæ
opinio , qui mulieris non for-
mam, sed famam vult multis esse
notam. Cujus tu, immortale Vir-
ginum decus, sententiæ subscri-
bas, certo mihi constare non po-
test. Cum enim nihil natura tibi
denegaverit , ac omnia detulerit
eruditio, videris tamen latere vel-
le, & comitem recte factorum
gloriam repudiare. Sed frustra pal-
mam deprimis, vel invitæ assur-
gentem. Nam, etiamsi tu id non
agas, tamen necessario etiam fu-
gientem, umbra tam admiranda-
rum virtutum , consequetur glo-
riam. Et profecto illud *Aude BiwCas.*

&

& tibi, & aliis inutile. *Paullum se-^s
pultæ, inquit Lyricus, distat iner-
tiæ celata virtus.* An pulchrum
istud corpusculum tot laboribus
frangitur, tot curis vigiliisq; ma-
ceratur, ut lateas, proisque ne-
mini? Totne linguas calles, ut si-
leas? Totne disciplinis generosum
istum instruxisti animum, ut uni-
tas agitet inglorius artes? At nec
egregiæ virgines, quibus de me-
liore luto cerebrum finxit ma-
gnus ille Prometheus, sibi exem-
plum sumere possunt ex ignota;
neque tu latens, illarum studia ad
virtutem & doctrinam excitare.
Recte siquidem Plutarchus sen-
sit, sicuti lumen non manifestos
tantum nos, sed & utiles invicem
facit: ita notitia non gloriam mo-
do, sed & agendi materiam virtu-

A 3 tibus

tibus parari. Fortassis dices, lucem
te splendoremque fugere, quod
sint non pauci, qui sexum ve-
strum à Minervæ sacrario arcent.
Sed iniquam eorum sententiam
non minus eleganter, quam eru-
dite refutasti. Quare æquiori ani-
mo feres, tua ad Reverendum, &
Clarissimum RIVETVM superiori
anno Lutetiæ satis negligenter
edita, nitidis nunc & elegantibus
typis correctiora in lucem prodi-
re. Præfixi Dissertationem Logi-
cam, olim mecum communica-
tam, ejusdem argumenti. Cui &
ipse album calculum adjeci in li-
bro meo, quem videre dignata
es, de vestri sexus excellentia.
Symbolam huic editioni confe-
runt doctissimi Theologi, Col-
vius & Lydius, summi mecum
tuarum.

7

tuarum virtutum admiratores.
Vale nostrum decus, & non unius
Seculi miraculum. Dordrechti
postr. Kal. Quint. cl^o I^o c^o xl.

L E C T O R I.

Quod tibi nunc offertur amice lector, specimen fælicissimi ingenii, Virginis quæ parem non habet, exiguum est, si cum iis quæ affecta habet & parata, comparetur. Sed pro ea qua est modestia, hoc etiam quantulumcumque ab ea extortum est, ad quod evulgandum vix adducta est ut consentiret; neque sanè id ab ea obtinuimus, nisi jam præoccupassent nonnulli, quæ alibi edita sunt, non expectato ejus, nec eorum è quorum manibus ea acceperant, permissu; publici

A 4 juris

*juris facere. Ægrè tandem ab ea im-
petravimus ut purius hic ederentur, &
ejusdem argumenti adderentur ea, quæ
producimus, non desperantes quin, si
hæc tibi arrideant, & salivam mo-
veant, quod nobis persuasissimum est;
ipsa, ex divite suo penu, intra paucos
dies, liberalius effundat, & plenâ
manu, quod desiderium tuum impleat.
Vale.*

ANNÆ

ANNÆ MARIÆ

A SCHVRMAN,

PROBLEMA

PRACTICVM.

NVM Fæminæ Christianæ
conveniat studium Littera-
rum?

Nos affirmativam tueri conabimur.

Præcognita hæc præmittimus. Pri-
mo, ex parte Subjecti; deinde etiam
Prædicati.

Voces Subjecti omnis ambiguitatis
sunt expertes; nam Christianam fæmi-
nam cum dico, intelligo professione
atque reipsatalem.

Voces Prædicati sunt primo stu-
dium Litterarum.

Studium inquam (ut cæteras ejus

A 5 signifi-

significationes præteream) hic sumitur pro sedula atque alacri animi applicatione.

Litterarum vocabulo intelligimus cognitionem linguarum, & Historiarum, Disciplinas omnes; tum superiores, quas facultates; tum inferiores, quas scientias philosophicas appellant. Solam Theologiam Scripturariam, propriè sic dictam, excipimus: quippe quam omnibus Christianis convenire extra controversiam ponimus.

Secundo, occurrit vox an *conveniat*, hoc est an expedit, aptum sit, ac decorum?

Vocabus ita distinctis, res ipsæ distinguendæ sunt.

Sunt enim *fæminarum* aliæ ingeniöse, aliæ vero stupidiores; aliæ iterum inopes, aliæ locupletiores; aliæ denique negotiis seu curis domesticis magis, aliæ minus, involutæ.

Studia litterarum distinguuntur vel in *Universalia*, quando nempe omnibus Disciplinis simul operam damus;

vel

D I S S E R T A T I O . II

vel in *particularia*, quando unam aliquam linguam, aut scientiam cum facultate quadam addiscimus.

Limitationes itaque adhibemus.

Primò, ipsius *Subjecti*; ut fœmina nostra ingenio saltem mediocri sit prædita, & ad discendum non prorsus inepta. Secundò, sit mediis necessariis instructa; nec obstet omnino res angusta domi. Quam exceptionem ideo De puerularū eruditione quæ partim apud divites extra-neos, partim domi erudiebantur, legendi. *Livi. lib.* 3. *Tlin. Epist. 17.* *lib. 1. Athen. lib.* 1. *Plutar. lib. de E- duc. liber.* *Gordia. l. 15. de ne- got. gest.* *Fornier. ad cas- siod. nego-*

negotiis domesticis magna ex parte liberare solent. Quartò, Finis ei sit, non vana gloria, & ostentatio ; aut inutilis quædam curiositas ; sed præter finem generalem, Gloriam Dei, scilicet, & animæ suæ salutem ; ut & ipsa tanto melior evadat ac felicior ; & familiam (si id ei muneris incumbat) erudiat ac dirigat , & toti etiam Sexui, quantum fieri potest, prospicit.

Limitationes Prædicati.

Studium Litterarum sic limito, ut omnes quidem honestas disciplinas, sive universam ἐγκυρωπούσειαν, ut vocant, Christianæ fœminæ (tanquam proprium ac universale hominis bonum. seu ornamentum) convenire omnino arbitrer : sed ita tamen ut prodignitate, ac natura cuiusque scientiæ, sive artis; nec non pro ipsius puellæ seu fœminæ captu, ac sorte, singula suo ordine, loco ac tempore sibi invicem inter discendum succedant, aut commode conjugantur. In primis vero ratio habeatur istarum scientiarum, sive artium

D I S S E R T A T I O . 13

tium quæ proximam habent cum S.S. Theologia atque virtutibus moralibus connexionem, iisque primario ministrant ; quo in genere esse putamus Grammaticam, Logicā, Rheticam; cum primis autem Logicam quam clavem omnium scientiarum non nemo disertè nuncupavit: deinde Physicam, Metaphysicam, Historiam, &c. nec non Linguarum præsertim Hebraicæ ac Græcæ notitiam: quæ omnia ad faciliorē ac pleniorē S. Scripturæ intellectum, (ut nihil jam de aliis autoribus dicam) nos promovere possunt. Cætera, nempe Mathematica (quo etiam refertur Musica) Poësis, &c. Pictura, & similes quasi liberales artes egregii cujusdam ornamenti sive oblectamenti vicem obtineant. Denique illa studia quæ praxin spectant jurisprudentiæ forensis, rei militaris, artes perorandi in Templo, Curia, Academia, velut minus propria aut necessaria non admodum urgemuſ. Interim tamen à Scholastica, sive Theoretica (ita loqui liceat) istarum rerum, præcæte-

14 A. MARIÆ à SCHVRM. &c.
cæteris autem nobilissimæ Disciplinæ
Politicae cognitione fœminam exclu-
di nequaquam concedimus.

Limitamus verbum quod *conveniat*,
sive expedit studium litterarum, non
tanquam proprium, seu requisitum,
præcise ad æternam salutem necessa-
rium: nec quidem tanquam bonum,
quod ad essentiam ipsam faciat beatifi-
tudinis hujus vitæ: sed ut officium seu
medium quod plurimum ad ejusdem
integritatem conferre queat: Atque
adeo per rerum pulcherrimarum con-
templationem ad amorem Dei, & æ-
ternam salutem tanto facilius promo-
vere.

Sit igitur Thesis nostra.

Fœminæ Christianæ convenit studium
Litterarum.

Cui confirmandæ argumenta hæc
adferimus primo ex parte Subjecti:
deinde etiam, Prædicati.

I. *Argumentum ex proprio Subjecti.*

Cuicunque naturâ indita sunt prin-
cipia,

D I S S E R T A T I O . 15

cipia, seu potentiarum principiorum omnium artium, ac scientiarum, ei convenient omnes artes ac scientiae : Atqui fœminis naturâ indita sunt principia seu potentiarum principiorum omnium artium ac scientiarum.

Ergo Fœminis convenient omnes artes ac scientiae.

Propositio probatur: quia cui convenient principia seu potentiarum principiorum, ei convenit notitia conclusiōnum, quæ sua natura ex iisdem educuntur.

Assumptio probari potest, tum ex proprio formæ hujus Subjecti, sive rationis humanæ: tum ex ipsis actibus seu effectis, siquidem fœminas actu scientias & artes quaslibet addiscere manifestum est: actus verò nulli sine principiis esse possunt.

II. *Argumentum à proprio Subjecti.*

Cui naturâ inest scientiarum artiumque desiderium, ei convenient scientiae & artes:

Atqui

16 A. MARIAE à SCHVRM. &c.

Atqui Fœminæ naturâ inest scien-
tiarum artiumque desiderium. ergo.

Majoris ratio patet, quia Natura ni-
hil facit frustra.

Minor probatur, quia quod inest
toti speciei; inest etiam singulis indivi-
duis. Atqui omnis homo (ut exserte
statuit Philosophus *Metaphysic. lib. 1.*
cap. 2.) naturâ scire desiderat.

III. *Argumentum à proprio seu
adjuncto externo.*

Quemcunque Deus creavit vultu
sublimi, & in cœlum erecto, ei con-
venit rerum sublimium ac cœlestium
contemplatio ac cognitio.

Sed Fœminam Deus creavit vultu
sublimi, & in cœlum erecto. ergo.

*Pronaque cum spectent animalia cœ-
tera terram.*

Os homini sublime, &c.

IV. *Argumentum.*

Quicunque maxime indiget solidâ
ac perpetua occupatione, ei studium
Litterarum maxime convenit;

Atqui

D I S S E R T A T I O . 17

Atqui Fœmina maxime indiget solida ac perpetua occupatione. ergo.

Majoris consequentia probatur: quia nihil perinde omnes animi motus in se intendit, & (ut magnus inquit Erasmus) nihil ita totum puellæ pectus occupat, ut studium. quò ipsi tanquam ad Asylum, quacunque occasione confugere licebit.

Minor probatur duplici hac ratione.

i. Cuicunque propter imbecillitatem ac inconstantiam ingenii sive temperamenti, nec non innumeras mundi illecebras maximum est à vanitate periculum, illa maxime indiget solida ac perpetua occupatione:

Atqui Fœminæ propter imbecillitatem, &c. Ergo.

Majorem iterum probare licet: quia contraria contrariis optime curantur: nec quicquam vanitati validius resistit, quam seria ac perpetua occupatio.

Minorem extra controversiam esse putamus; cum vix ulla quamvis heroicæ virtus, seculi ac juventutis Sirenas,

B nisi

In Epistola ad Brudeum ubi de institutione familiarum Thome Mori disserit.

18 A. MARIÆ à SCHVRM. &c.
nisi circa res serias ac solidas occupe-
tur, superare possit.

2. *Ratio* qua probatur *Assumptio*, sive
Minor IV. Argumenti.

Quicunque abundat otio, is ma-
xime indiget solida ac perpetua occu-
patione:

Atqui Fœminæ, quibus splendidior
fors est, ut plurimum abundant otio.
ergo.

Majoris consequentia iterum pro-
batur, primo quia otium per se est tæ-
diosum, imo onerosum; ita ut merito
dixerit divinus Nazianzenus, Μεγίση
πεῖρας ἡ ἀπειραζία. 2. quia, Otia dant
vitia. Nam

*Homines nihil agendo male agere
discunt.*

V. Argumentum.

Cui contingit vita tranquillior ac
liberior, ei convenit studium Litter.

Atqui Fœminis passim contingit vi-
ta tranquillior ac liberior. ergo, Fœ-
minis passim convenit studium Litte-
rarum.

Majo-

D I S S E R T A T I O . 19

Majoris ratio manifesta est, quia nihil est tam amicum studiis, ac tranquillitas & libertas.

Minorem probamus hoc argumento,

Cuicunque, ut plurimum, sibi ipsi vacare, & à curis negotiisque publicis immunem esse contingit, ei contingit vita tranquillior & liberius:

Atqui Fœminæ (præsertim in cælibatu) ut plurimum contingit sibi ipsi vacare, &c. Ergo.

V I . *Argumentum.*

Cui convenit studium scientiarum principalium, ei & convenit studium scientiarum instrumentalium sive adjuvantium.

Atqui Fœminæ Christianæ convenit studium scientiarum principalium &c. Ergo.

Consequentia *Majoris* valida est; quia

Cui finis convenit, ei quoque convenient etiam media legitima, qui-

B 2 bus

20 A. MARIAE à SCHVRM. &c.

bus ad finem istum consequendum fa-
cillime promovemur:

Sed scientiae instrumentales, sive
adjuvantes sunt media legitima, &c.
Ergo.

Minor probatur eò, quod fœminæ
Christianæ convenit studium, sive assi-
dua ac seria meditatio verbi divini, no-
titia Dei, ejusque operum pulcherri-
morum inspectio, ut quæ ad omnes
Christianos ex æquo pertineant.

Quemcunque domi potius apud se,
quam foras apud alios, oblationem
quærere oportet, ei convenit studium
Litterarum:

Atqui fœminæ domi potius apud
se, quam foras apud alios, &c, Ergo.

Major est verissima, quia studia
hanc prærogativam obtinent, ut sem-
per comitem habeant voluptatem,
quamvis alios insuper comites non
habeant: unde juxta Græcum Prover-
bium sapiens dicitur, ἀνηποτελεῖται
ἀνηπαθής.

Minoris ratio nihilo obscurior est;
quia Apostolus vult fœminas esse,
οἰκεῖας

D I S S E R T A T I O .

21

oīn&ρ̄ς Tit. 2. 5. Deinde experientia ipsa testatur, quarum linguae, aures, oculi saepius peregrinari, & foris delicias aucupari solent, earum fidem, diligentiam, imo pudicitiam à plerisque in dubium vocari.

VII. *Argumentum à genere Prædicati
seu scientiæ.*

Cui convenit omnis virtus in genere, ei & convenient scientiæ & artes:

Atqui Fœminæ convenit omnis virtus in genere.

Ergo Fœminæ convenient scientiæ & artes.

Major patet ex divisione virtutis, in intellectualem & moralem, sub qua, priori in uam, scientias & artes complectitur Philosophus.

Minor probatione non indiget, si quidem virtus (ut ait Seneca) nec censum nec sexum elit.

VIII. *Argumentum à Fine
scientiarum.*

Quidquid intellectum hominis per-

B 3 ficit

22 A. MARIÆ à SCHVRM. &c.
ficit & exornat, id fœminæ Christia-
næ convenit.

Atqui scientiæ & artes intellectum
hominis perficiunt & exornant. Ergo.

Majoris ratio est ; quia omnibus
creaturis convenit sui ipsius ultima ac
summa perfectio, ad quam omnibus
viribus eas contendere oportet.

Minor probatur ; quia scientiæ &
artes sunt habitus, quibus potentiaæ
naturales intellectus humani perfe-
ciuntur.

*Bonum
additum
bono (ut
ait Philo-
sophus in
topicis)
facit ma-
jus bo-
num.*

I X. Argumentum.

Quæcunque suâ naturâ ad majo-
rem Dei amorem, ac reverentiam in
nobis excitandam conferunt, ea con-
veniunt fœminæ Christianæ :

Atqui scientiæ & artes suâ naturâ
ad majorem Dei amorem ac reveren-
tiam excitandam conferunt. Ergo.

Majoris veritas luce clarior est ; quia
omnibus hominibus convenit amor
Dei perfectissimus, & summa reveren-
tia : adeo ut hic in excessu peccare ne-
mo possit.

Minor

D I S S E R T A T I O . 23

Minor probatur hoc Argumento,

Quidquid Deum ac divina opera
cum gradu eminentiori nobis spectan-
da ac cognoscenda exhibet, id suâ na-
turâ ad majorem Dei amorem ac re-
verentiam in nobis excitañdam con-
fert:

Atqui scientiæ & artes Deum ac di-
vina opera cum gradu eminentiori
nobis spectanda ac cognoscenda exhi-
bent. Ergo.

Majorem iterum probamus tali ar-
gumento,

Quidquid revera est pulcherrimum,
optimum ac perfectissimum, id quan-
to magis cognoscitur, tanto magis di-
ligitur, ac reverentia seu celebratione
dignius habetur:

Sed Deus, omniaque ejus opera
sunt pulcherrima, optima, &c. Ergo.

Minor item probari potest, ex fine
seu effectis scientiarum, quarum nulla
est quæ non ad faciliorem magisque
distinctam Dei, ac divinorum operum
cognitionem quamplurimum con-
ferat.

X. *Argumentum.*

Quicquid nos præmunit contra
hæreses, earumque insidias detegit, id
Fœminæ Christianæ convenit:

Atqui Scientiæ, &c. Ergo.

Majoris ratio evidens est; quia ne-
mo Christianorum in hoc communi
periculo suum officium negligere de-
bet.

Minor probatur; quia sanior illa
Philosophia est velut lorica, & sepes
(ut Clementis Alexandr. verbis utar)
Dominicæ vineæ, seu doctrinæ Serva-
toris: vel (quæ similitudo magno Basili-
lio placuit) cum Euangelio collata; est
instar foliorum quæ ornamento ac
præsidio sunt ipsius fructibus. Nimirum
rectâ ratione ratio notha sive corru-
pta, quâ hæreses potissimum nituntur,
facillime revinci potest.

XI. *Argumentum.*

Quæcunq; prudentiam docent abs-
que ulla famæ ac modestiæ detrimento
ea Christianæ Fœminæ convenient.

Atqui

D I S S E R T A T I O . 25

Atqui studia Litterarum prudenteriam docent absq; ullo famæ, &c. Ergo.

Major est in confessio ; cum nemo ignoret honorem fœminei sexus esse tenerrimum , nec ullius fere rei eam magis indigere, quam Prudentiæ: deinde quam difficilis res sit atque aleæ (quod dicitur) plena , ex ipso usu sive experientia prudentiam haurire.

Minor probatur , quia scripta doctorum virorum non tantum præclara præcepta , sed & exempla pulcherrima nobis depromunt , & quasi manus ad virtutem ducunt.

XII. *Argumentum.*

Quicquid facit ad veram animi magnitudinem , id fœminæ Christianæ convenit.

Atqui Studium Litterarum facit ad veram animi magnitudinem. Ergo.

Majorem probo , quia quo quisque suâ naturâ ad vitium pusillanimitatis est proclivior, hoc magis virtutis oppositæ subsidio indiget. Sed fœmina suâ naturâ , &c. Ergo.

B 5

Minor

26 A. MARIAE à SCHVRM. &c.

Minor probatur, quia scientia animos hominum erigit, & iis rebus, quæ vulgo timeri, aut impotenter affectari solent, larvam detrahit.

XIII. *Argumentum.*

Quicquid eximia atque honesta voluptate animum hominis perfundet, id fœminæ Christianæ convenit:

Atqui studium Litterarum eximia atque honesta voluptate, &c. Ergo.

Majoris ratio probatur; quia nihil est naturæ humanæ magis consentaneum, quam eximia ac honesta voluptas, quæ similitudinem quandam divinæ lætitiae in homine repræsentat: quod & magnifice deprædicat Aristot. 7. Ethic. 13. his verbis. Voluptas natura divinum quid est insitum mortalibus.

Minor probatur, quia nulla est voluptas (sola supernaturali illa Christianorum excepta) neque ingenua mente dignior, neque major ista, quæ ex studio Litterarum consequi solet, quod cum exemplis, tum rationibus variis facile est evincere.

XIV.

XIV. *Argumentum ab opposito.*

Cui non convenit inscitia seu ignorantia; ei convenit studium Litterarum:

Atqui fœminæ Christianæ non convenit inscitia, &c. Ergo.

Major confirmatur hoc argumento,

Quicquid per se non tantum est causa erroris in intellectu, sed vitii in voluntate seu actione, id fœminæ Christianæ non convenit.

Atqui inscitia seu ignorantia per se est causa erroris, &c. Ergo.

Majoris ratio iterum ostenditur Primo, respectu erroris in intellectu; quia ignorantia seu inscitia in intellectu (qui animæ oculus dicitur) nihil aliud est quam cœcitas & caligo, quæ omnis erroris causa existit. Secundo, ostenditur respectu vitii in voluntate seu actione; quia Quidquid per se reddit homines superbos, feroce, &c. id est causa vitii in voluntate seu actione:

Atqui ignorantia seu inscitia per se reddit homines superbos, &c. Ergo.

Majo-

28 A. MARIAE à SCHVRM. &c.

Majoris ratio est evidens.

Minor probatur; quia quo quisque se minus noverit, eo magis sibi ipsi placebit, aliosque contemnet: Et qui, quantum nesciat, nescit, is pulchre sapiet sibi. deinde (ut de ferocitate subjiciam) Nihil est intractabilius insciatiâ, quod Erasmus non semel expertus testatur: &, ut divini Platonis sententiam hic referam, οὐ ἀνθρωπῷ παγδεῖας μὴ ὄρθης τυχῶν, θεώποτον ἡμερώτατον Τεζών γίγνεσθαι φιλεῖ. μὴ ικανῶς ἢ ἡ μὴ ικανῶς τεαφέν, αὔγετατον μὴ ὄποια φύγῃ. Adde quod ingenuas didicisse fideliter artes, Emollit mores nec sinit esse feros.

Denique, ostendi potest periculum inscitiæ respectu vitii, ex ipsius vitii, ac virtutis natura; Cum enim ad omnem actionem virtutis requiratur tanta ἀνεργία, ut eam omni ex parte ad normam rectæ rationis respondere sit necesse, ad plenam vitii rationem vel minima ἀταξία, quæ sponte ignorantiam sequitur, sufficere potest.

*Testimonia & exempla hic brevitas
causa omitto.*

R E-

REFUTATIO

ADVERSARIORVM.

Praecognita hec, praemittenda esse pu-
tamus.

Primo sunt quidam adversariorum qui, nescio quibus praejudiciis quasi exoculati, non limitant nostrum subje-
ctum: sed putant ex thesi nostra sequi, nullam neque ingeniorum, neque for-
tis delectum esse habendum; quo mi-
nus illi conveniat praedicatum.

Sunt preterea, qui non alium stu-
diorum finem videntur agnoscere,
quam aut lucrum, aut gloriam in-
anem: nisi publicis muneribus inser-
viant, quod est πρωτόνυμον ac satis puden-
dum ψεῦδος; quasi prorsus superva-
caneum sit, οὐδὲ τὸ Φύλακρον τῶν ἀγνοιῶν
Philosophari.

Sunt denique, qui studia convenire
fœminæ non utique negant: sed tan-
tum eminentiorem scientiæ gradum;
quos forte divexat æmulatio, aut cer-
te metus, ne aliquando eveniat illud

πηλλοῖς

Aristot.
l. i. Me-
taphys.

cap. 2.

30 A. MARIAE à SCHVRM. &c.

πολλοὶ μαθηταὶ ἡρετόνες διδασκάλων. Et alterum illud antiquissimi Poëtæ:

*Vos etenim juvenes animos geritis
muliebres,
Illa virago viri.*

THESES
ADVERSARIORVM.

Fœminæ Christianæ (nisi si qua forte peculiari quodam motu sive instinctu ad id fuerit divinitus excitata) non convenit studium Litterarum.

I. Argumentum ex parte subjecti.

Cuicunque est ingenium imbecillius, ei non convenit studium Litterarum; Atqui Fœminæ est ingenium imbecillius. Ergo.

Majorem probabunt, quia ad studium Litterarum requiritur ingenium firmum ac validum: nisi frustra laborare velimus: aut in periculum incidere ἀπόωσίας τῆς Αγροίας. *Minorem* in confessò ponent.

Respondemus ad *Majorem*; limitatione nostra tales eximi, quæ ob imbecilli-

cillitatem ingenii ad studia sint prorsus ineptæ, quando mediocria saltem ingenia hic requiri statuimus. deinde dicimus non semper heroica ingenia ad studia præcise esse necessaria: siquidem & doctorum virorum numerum ex mediocribus passim colligi videamus.

Ad *Minorem* respondeo ; non esse illam absolute veram ; sed collatè tantum ad sexum masculinum. Nam etsi fœminæ cum excellentioribus illis vi-
ris (qui sunt velut *αετοὶ* *ένεφλαις*) non possint ingenio comparari: tamen res ipsa loquitur, non paucas tales re-
periri, quæ non sine fructu ad studia admitti queant. Sed

Quin è contrario inferimus.

Quicunque minus ingenii dexteritate pollet, ei maxime convenit stu-
dium Litterarum.

Atqui fœmina minus ingenii dex-
teritate pollet. Ergo.

Majorem probamus , quia

Quicunque naturæ donis minus est
instructus , ei maxime convenient ea
media

32 A. MARIAE à SCHVRM. &c.

media ac subsidia, quibus istis defectibus mederi possit:

Atqui studia Litterarum sunt ea media ac subsidia, &c. Ergo.

II. *objectio.*

Cuicunque animus ad studia non inclinat, ei non conveniunt studia:

Atqui fœminis animus ad studia non inclinat. Ergo.

Majorem probant, quia nihil agendum est invitâ (ut ajunt) Minervâ.

Minorem probabunt ex ipsa consuetudine; quia rarissimè fœminæ ad studia animum applicant.

Respondemus ad majorem, dicendum fuisse; Cuicunque omnibus legitimate tentatis mediis animus ad studia non inclinat, ei non conveniunt studia: Alioqui negatur consequentia.

Ad minorem dicimus; non posse quemquam de nostra erga studia inclinatione recte judicare, priusquam nos optimis rationibus ac mediis ad studia capessenda instigaverit: simulque eorum dulcedinis gustum aliquem dederint;

rint; quamquam interea exempla nobis non desunt quæ contrarium verum esse evincunt.

III. *Objectio.*

Quemcunque destituunt media ad studia Litterarum necessaria, ei non convenient studia Litterarum:

Atqui Fœminas destituunt media &c. ergo.

Major non est controversa.

Minorem probare conantur, quia non dantur hodie Academiæ & Collegia in quibus sese excercitare queant.

Sed consequentiam hanc negamus, sufficit enim ut sub ductu Parentum, aut privati cuiusdam præceptoris se domi exercitent.

IV. *Objectio.*

Quorum studia fine suo proprio excidunt, ei parum convenient studia.

Atqui Fœminis studia fine suo proprio excidunt. ergo.

Major probari potest, quia Finis est cuius gratia omnia fiunt.

C

Mino-

Minorem probant eò , quod ad munia publica Politica, Ecclesiastica , Academica, &c. rarissimè, aut nunquam promoventur.

Respondemus ad *Majorem*, fœminas in speculativis scientiis fine suo nequaquam frustrari: in practicis verò, (quas modo commemoravimus) etsi non primarium, sive publicum illum finem; tamen secundarium, ut ita dicam, magisque privatum consequuntur.

V. *Objectio.*

Cuicunque ad vocationem suam excolendam pauca scire satis est, ei non convenit, ἐγκυλοπαρδεῖα, neque sublimior scientiæ gradus:

Atqui fœminæ ad vocationem suam excolendam pauca scire, &c. ergo.

Majoris consequentiam probant; quia supervacua , aut à vocatione sua aliena agere nemini convenit.

Minorem probabunt; quia scilicet fœminæ vocatio arctis omnino limitibus includitur; nimirum vitæ privatæ sive œconomicæ terminis.

Omissa

Omissa Majore,

Ad Minorem respondemus, ambiguitatem esse in vocibus, primo *vocationis*: nam si hic intelligunt vocacionem vitæ privatæ, quæ publicis municiis oponitur, dicimus eadem ratione omnibus etiam viris vitam privatam degentibus ἐγκυλοπαιδίαν seu sublimiorē scientiæ gradum denegari; cum tamen gravissima Plutarchi sententia de omnibus & singulis, cujuscunque status hominibus jure pronuntiet, Δῆ τὸν πέλαθον αὐδεῖ καὶ θεωρήσιν εἴναι τὸντων, καὶ περιηγήσιν τῶν δεόντων. Sin vocationem intelligunt specialem, quæ aut rei familiari, aut curis œconomiæ inservit; dicimus universalem illam quæ ad omnes, qua aut Christiani, aut, saltem homines sumus, cum primis pertinet, per istam neutiquam excludi. Imo ausim asserere, virginem postremæ huic potissimum vacare posse ac debere; utpote quæ à prioris istius impedimentis ut plurimum liberior esse sollet. Η ἀγαπος μερμνᾶ τὰς Κυρίας. 1 Cor. 7. §. 34. Secundò, ambiguitas est in

C 2 voci-

36 A. MARIAE à SCHVRM. &c.
vocibus, *satis est*: cui tollendæ suffe-
cerint quæ supra, sub limitatione vocis
An conveniat, de necessitate studii Litterarum diximus.

Stat igitur Thesis nostra.

*Fœmina Christianæ convenit studium
Litterarum.*

Unde consecutarium hoc elicimus.

Fœminas optimis ac validis ratio-
nibus, Sapientum testimoniis, ac
denique illustrium fœminarum exem-
plis, posse ac debere ad hoc vitæ genus
amplectendum excitari; imprimis au-
tem eas quæ otio, aliisque mediis ac
subsidiis ad studia Litterarum præ cæ-
teris sunt instructæ. Et quia præstat
ab ipsa infantia melioribus studiis
mentem imbui: igitur ipsos parentes
primariò instigandos, atque sui officii
seriò admonendos esse putamus.

E P I S T O -

EPISTOLÆ

Aliquot de eodem Problemate, inter
excellentissimam Virginem

ANNAM MARIAM

A SCHVRMAN,

ET

D. ANDREAM RIVETVM,
S. S. Theol. Doctorem.

Viro Clarissimo

D. ANDREÆ RIVETO, S. D.

QUOTIES mecum cogito;
Vir Reverende, in quantum
me tua devinxerit humanitas,
quamque apud alios de me senseris
honorificè, nihil gratius fateor, neque
felicius obtigit unquam, quam à cul-
tura etiam tenui, tam uberes fructus.
Atqui jam mirari desinet, quænam ad
tanta mihi concilianda bona impule-
rit ratio, quicumque eas in te novit

C 3 vir-

virtutes ac colit; cumque vagæ hac
tempestatē stellæ & caducæ plerum-
que sint, converterim me ad unicum
hoc amicitiarum firmamentum. Nec
tamen adeo seculi hujus ignara sum,
ut credam malevolorum existere ne-
minem, qui vana ostentandi ingenii
spe, huc me adductam fuisse asseveret:
sed Deus mihi testis est, quam ob in-
stitutum vitæ genus habuerim sco-
pum longè ab ejusmodi ambitione a-
versum. Hæc quanquam feram levius,
quorum aliter conscia mihi sum, gau-
deo tamen te, nullum reliquissे scrupu-
lo locum: quippe qui, pro animi in
me candore, tam benignè interpreta-
tus es omnia, ut spem certè hactenus
quam in te uno magnam conceperam,
fæfelleris nunquam. Hinc igitur, au-
gescente nimirum fiducia, fas amplius
non puto te quicquam studiorum
meorum vel nugarum potius, celare.
Annus nunc, aut circa est, ex quo li-
bellum conscribere Gallicè (quod
nempe virginibus quam maximè pro-
bari linguæ illius lepos ac elegantia so-
let)

let) conatus aliquis fuit: in quo optimam otio nostro fruendi rationem iisdem persuadere/ licet ab effectu magis quam à viribus) contendam. Quoniam verò præter ordinem in partibus ejus exultum est nihil, nec alio loco imagines inventionesque quam umbræ ac tenebræ habendæ sint, nondum eum censui censura tua dignum, ut tantæ nimirum lucis minimè capacem. Nescio tamen quo occulto Genii ductu ad te, utique ducem suum & auspiciem futurum properet, imò aliquando, si Deus faverit, per omnia obstacula perrupturus. Illum interea intimis venerabor precibus, ut diu incolumem te cum tuis omnibus servet, singulorum exemplo, atque omnium hoc est Ecclesiæ suæ ornamento. Vale vir candidissime, & me inter amantes ac colentes tui haud postremam censem, Trajecti XII. Idus Ianuar. Anno. CICLO C XXXII.

Tibi, ac perinde optimo cuique placere studens,

ANNA MARIA à SCHVRMAN.

C 4

Excel-

Excellentissima & eruditissima Virgini,

ANNÆ MARIÆ
A SCHURMAN,

S. P.

Nobilissima virgo. Si laudes tuas apud
alios deprædicaverim, feci quod de-
bui. Neque enim est ingenui & candidi pe-
ctoris, intus premere & apud se solum ad-
mirari, quod aliis si innotescat, & hono-
rificum est ei cuius dotes laudantur; &
aliis utile esse potest, tum ut exemplo ad
honestam æmulationem incitentur; tum
ut Deo adscribant grati, quod sexum
etiam vestrum ornaverit tali splendore
literarum & bonarum artium: documen-
to præsentibus & posteris, non ingenii aut
judicii defectu plerasque fæminas talia
non tractare, sed quod animum ad ea ap-
plicare nolint, vel non liceat per alias &
humiliores occupationes, nec etiam expe-
diat multas hoc vitæ genus eligere, suffi-
ciatque si nonnullæ ad id speciali instinctu
vocatae, aliquando emineant, maximè hoc
tempore, quo plerique adolescentes viri,
studia

studia potius profitentur, quam serio colunt, & solo nomine contenti, rem ipsam contemnunt: quos certè, à talibus, qualis tu es, argui juvat, & rubore perfundi. Hæ me causæ moverunt, ut ea quæ modestia tua penè occultat, in aperto ponerem, quantum in me fuit, quod etiam data occasione, facturus sum. Addo, quod mihi præterea in ea re consulo, qui certè glorior, non immerito, quod tali ingenio, tali pietate puella, ultrò amicitiam meam ambierit, & metam benignè ad hanc communicationem provocarit. Quo beneficio ita me sentio commotum, ut de facie hactenus ignotam, affectutamen paterno prosequar, cuius effectus utinam aliquando possim, producere! Dabitur, si Deus voluerit, occasio, ut præsens præsenti cor aperire possim, & vultum contemplari quem tam elegans ornat ingenium. Addo, tam candidum, & de se tam modestè sentiens; quam virtutem hactenus non audivi quemquam tibi ereptam velle. Me quod attinet, existimavite, potius in defectu peccare, quam in excessu, nisi defectum etiam illum ad perfectionem facere existimarem. Reddidi

C 5 tuos

tuos versus Gallicos Principi Elisabethæ,
 quos, me præsente, legit & laudavit, pro-
 misitque se, manu sua, gratias acturam.
 Opusculum autem quod in eadem lingua
 meditaris, rogo ne patiaris diutius à me
 desiderari: Legam avidissimè. Et si quid
 sit in lingua quæ mihi est materna, tibi ad-
 scititia, de quo monenda sis, agnosces can-
 dorem meum & napp̄nɔiaν. Quamvis non
 existimem censura opus esse, postquam spe-
 cimina vidi styli tui, quæ mihi admodum
 placuerunt. Non dubito quin intellexeris
 me, post bimestre Hagam migraturum, ubi
 nova me occupatio vocat, & in qua mihi
 repuerascendum, sed cum magno puerο,
 quem si virum dare possim Patriæ & Ec-
 clesiæ, operam meam non male collocatam
 putabo. Sive ibi vivam, sive alibi, habe-
 bis me semper dum vivo,

Virtutum Tuarum, in primis eximiæ pie-
 tatis & modestiæ tuæ admiratorem,

Lugd. Batavor.

Kalend. Martii

clo clo cxxxii.

ANDREAM RIVETVM.

Viro

Viro Clarissimo, & Patri in Christo
venerando,

D. ANDREÆ RIVETO,

S. P.

NI HIL mihi gratius accidere potuisset, (vir reverende & in Christo venerande Pater,) quam quod intelligam te quantulumcunque nobis in neptem vestram conferre per nostram mediocritatem licuit, animo tam benevolo complecti. Quòd si rem ipsam per se pensitare velles, parum id profecto fuit: sin verò affectus nostri propensitatem, nihil utique accessit quod non antiquo amicitiæ nostræ jure vobis deberi existimem. Libellos quibus Bibliothecam meam exornare voluisti, hilari, ut par erat, fronte, accepi; munus sanè mihi pergratum, sive ad personam donantis oculos convertam, sive ad ipsum argumentum, hoc est triumphi tui materiem. Quid referam? nihil prorsus ad manum est quo redhostire valeam, etiam si maximè velim: nisi

nisi fortè putetur is qui gratiam habet,
retulisse. Insuper non minus benefi-
cium arbitror, quod cum omnibus
meis studiis juvandis, tum & dubiis
gravioribus solvendis operam tuam
polliceri non dedigneris. Magni cer-
tè, prout decet, facio tuum judicium:
quod ubi non satis percipio, anceps
hæreo, & quasi suspenso pede cogor
incedere. Illud autem in re non levi
(ut quæ officium ac conditionem vir-
ginei ordinis maximè tangit) jam du-
dum avidè desidero, nec quicquam
mihi antiquius aut glorioius fore cen-
seo, quam ut sententia & quasi rescri-
pto tuo, mea confirmetur opinio. Si n
verò aliter sentis, non me pudebit se-
cus edoctam receptui canere. Dubi-
tandi autem mihi quid hac in re in uni-
versum statueres ansam præbuere tuæ
olim ad me datæ literæ, in quibus post-
quam de me meisque studiis multa, ut
foles, amanter ac honorificè deprædi-
casti, ita scribis: *Nec forte expeditat mul-
tas hoc vitæ genus eligere; sufficere si
nonnullæ ad id speciali instinctu vocatæ*
ali-

aliquando emineant. Quòd si hic ma-
tronas rebus œconomicis implicitas,
aut quascunque alias rei familiari ne-
cessario consulentes intelligimus, pro-
tinus assentior: si autem ingenio præ-
ditas puellas liberaliusque educandas,
quales ætas nostra producit quam plu-
rimas, difficilius accedo. Movet me in-
gens scientiarum admiratio seu legis
communis æquitas, ut in nostro sexu
rarum esse non feram, id quod om-
nium votis dignissimum est. Nam cum
sapientia tantum generis humani or-
nementum sit, ut ad omnes & singulos
(quoad quidem per sortem cujusque
liceat) extendi jure debeat, non video,
cur virginis, in qua excolendi sese or-
nandiæ sedulitatem admittimus,
non conveniat mundus hic omnium
longè pulcherrimus. Nec causa est,
quare ab ejusmodi mutatione sibi me-
tuat Respublica, siquidem literarii or-
dinis gloria nihil officit dominantium
Luminibus. Imò contra, omnes ad
unum consentiunt, eum tandem sta-
tum fore florentissimum, qui plures
sub-

subditos, non tam legibus, quam sapientiae parentes habiturus sit. Adde quod neque virtuti, neque ipsi eruditorum choro suus honos constare, aut dignitas potest, nisi pars potior sit eorum, qui non tam cæca admiratione, quam vera æstimatione decus & splendorem literarum suspicere norunt. Sed ne in propylæo diutius hæream, ad ipsum controversiæ statum accedo; quo bene constituto universa rei patescet veritas. Quæstio est igitur principalis: Num virginis, hisce temporibus potissimum, conveniat literarum bonarumque artium studium? Mihi quidem cur affirmativa magis allubescat, haud levibus adducor argumentis. Etenim, ut à jure civili telam ordiar, memini me legisse aliquando, teste Vlpiano, fœminas ab omnibus officiis civilibus seu publicis remotas esse. Quia autem æquitate hoc sancitum sit jam non operosè disquiram, saltem, non obscurè inde puto probari, otium in quo degimus laudatum esse legitimumque. Hinc videlicet nobis larga tempo-

temporis copia, & Musis amica quies;
maxime verò cum speciali quadam
prærogativa nobis contingat liberior
ab operibus necessitatis vacatio, tum
à curis negotiisque domesticis immu-
nitas. Verum enim verò amplum hoc
& inane vitæ spatum, ubi per luxum
& negligentiam defluit, ubi nullæ rei
bonæ impenditur, fit omnibus vitiis
opportunum. Egregie Basilius ἀξιος
κακωργιας δεχι. Et quoquomodo hanc
Charybdim evitemus, nunquid pau-
latim effeminarunt animus, & in simi-
litudinem otii & pigritiæ, in qua jacet,
solvitur? Quid igitur? Ecce viam in-
ter scopulos aperit sublimioris animi
cultor Seneca. Qando, inquit, soli
omnium otiosi sunt (hoc est otio suo
optimè fruuntur) qui sapientiæ va-
cant, soli vivunt, neque enim suam
tantum ætatem benè tuentur, omne
ævum suo adjiciunt. Non enim otium
à rebus optimis, sed in otio res opti-
mas quærere oportet: Sic neque mo-
lestiam, neque fastidium nobis crea-
bit altior in recessu tranquillitas. Duæ
quip-

quippe res (ut ait Cicero) quæ languorem afferunt cæteris , sapientem acuunt , otium & solitudo. Atqui solent objicere colum & acum tractare, mulieribus satis amplum Lycæum esse. Fateor quidem non paucis ita persuasum esse, nec non ævi nostri *κανονίζεις* iis passim astipulari. Sed Lesbiam hanc Regulam non recipimus , rationis nimirum vocem quærentes , non consuetudinis receptæ. Quo enim jure, quæso , hæc nobis in sortem cecidere ? Divino an humano ? Nunquam probabunt hos limites nobis , vel fatales esse , vel *εγραφήν* præscriptos , quo in ordinem cogeremur scilicet. Nam si ab antiquitate testimonium petimus, contrarium evincent tum omnis ævi exempla , tum etiam maximorum virorum authoritas ; Vti non minus lepidè quam erudite ostendit nobilissimum Gornacensium decus in libello quem inscripsit , *L'egalité des hommes & des femmes*. Sed ne quod dicitur actum agam, hisce recensendis superfedebo: Sufficit mihi perspicuis verbis ad-

adstruere, majora nos non decere modo, verum etiam in hoc vita genere expectare. Neque enim generosiores in doles tam artis cancellis sese coer- ceri: neque semper altioris ingenii acumina, infra naturam suam se deprimi patiuntur. Mihi sanè, si haec leges Draconis obtainere deberent, non adeo mirum videri posset nonnullas aliquando mundi blandientis illece- bris abripi ob vilioris hujus pensi con- temptum. Accedit quod nullus ho- nos, nulla dignitas, nullum denique virtutis præmium, quibus animæ non degeneres ad laudabilia sectanda po- tissimum impelli solent, hic nobis spem sui relinquat. Frustra jactamus nostram quam à majoribus accepimus nobilitatem, siquidem mox eandem ignava involuit obscuritas. Hinc est, quod in historia legendi longissimo sæ- pe temporis tractu, nostri nominis monumenta non magis comparent, quam navis per mare transeuntis ve- stigium. At, inquiet, unde vobis glo- ria? Vnde immortalitas? Nunquid

D etiam

50 A. MARIÆ à SCHVRM. &c.
etiam ab otio? Quidni? Sed ab otio
scientiarum lumine illustrato. Nobis
enimverò non tam armatæ, quam to-
gatæ Palladis præsidio clarescere de-
corum est. Cæterùm ubi vera Philo-
sophia mentis nostræ solium occupa-
vit, nullus vanis aut vagis animi flu-
tuantis agitationibus usquam patet
aditus: Quod & insignis omnis poli-
tioris literaturæ patronus Erasmus,
ubi de Educatione filiarum Thomæ
Mori differit hisce verbis disertè nota-
vit: Nulla res, inquit, sic totum puel-
læ pectus occupat ut studium. Quo-
modo enim mundi hujus choragium,
exemplorum speciosam autoritatem
& sæculi impotentis vanitatem, non
tutò sperneremus, cùm exalto sapien-
tiæ fastigio hæc terrena despicimus?
Deinde, cum non minus ad officium,
quam ad fœlicitatem omnium perti-
neat, ad primigeniæ nostræ originis
perfectionem (à qua nemo nostrum
non defecit) contendere, utique alla-
borandum est, ut in suprema mentis
nostræ Regia imago illius qui lux &
veri-

EPISTOLÆ. 51

veritas est, magis ac magis relucere incipiat. Quamvis autem Theologiam (ut quæ intellectum maximè perficit) hic utramque paginam facere non inferior: tamen nescio quomodo mihi tantæ Reginæ majestatem non satis perspexisse videntur ii, qui eam solam incomitataque incedere volunt. Et enim quando rerum naturalium volumen introspicimus, quis non videt quam pulchra inter se harmonia convenient utriusque hujus scientiæ partes? quantum altera alteri subsidii adferat, quantum luminis? Nec quicquam nos morari debet quod quidam tam angustis lineis hoc studium includunt, parum nostra interesse existimantes, Num hæc mundi machina ex atomis confluxerit? Num ex Chao informi emerserit? Num corpora quædam cœlestem sortiantur naturam, quædam terrenam? Num suprema mundi moles in gyrum volvatur, an verò vertigine laborent ii, qui non supremam sed infimam circumagi contendunt? Num sol occidens immerga-

D 2 tur.

tur Oceano? Num & antipodibus lu-
men suum debeatur? Num terra figu-
ram acceperit quadratam, vel rotun-
dam? Num denique universus hic or-
bis horizonte terminetur? An verò
oculorum nostrorum acies? Tales vo-
ces quæ in dedecus nostrum vulgò ja-
ctantur, si nobis essent audiendæ, etiam
per nos liceret, Deum omnium condi-
torem, qui ad pulcherrima sua opera
illustranda, cognoscenda, celebranda-
que nos in hoc Theatrum introduxit,
suo fine frustrari. Neque enim natura
nobis usque adeò noverca fuit, ut in-
spectione sui nobis interdicere volue-
rit. Quorsum alioqui nobis indidisset
illud, quod omnibus hominibus inesse
affirmat Philosophus sciendi deside-
rium? Quorsum staturam dedisset ere-
ctam, nisi ut in contemplationem sui
oculos & mentes quoque nostras eri-
geret? Utique stipites essemus, non ho-
mines; hospites non incolæ hujus mun-
di, si ad tam pulchra, tam augusta, in
quibus æternæ divinitatis refulget Ma-
jestas, non afferremus animum excita-
tum,

tum, & velut divino amore accensum.
Nec est quod putemus nos officio
egregiè defungi, modo hæc aliquoties
quasi per transennam aspiciamus. Ita
enim non ut cognoscamus, videmus,
sed hoc ipso nos non videre ostendi-
mus, quod ulterius cognoscere non cu-
pimus. Nihil oculis nostris subjicitur
homine mirabilius, Nihil animæ do-
micilio pulchrius: At quantulum illud
est quod sola cuticula, aut externa tan-
tum specie æstimatur? Quam misere
nobis erubescendum ad tam præclaros
Ethnicorum hymnos, quibus illi pas-
sim dum altius naturam rimantur, &
rimando proprius ad primam omnium
causam accedunt, laudes summi opifi-
cis decantare solent. Præterea quoties-
cunque ad sanctorum literarum sidus
animo convertimur, quis negabit nos
tot exemplis sanctorum hominum, qui
hinc Deum suum celebrandi mate-
riam arripuerunt, ad ejusdem gratitu-
dinis præstationem obligari? Cæte-
rùm, ut nihil jam in genere dicam de
historiarum studio, quod hodie fere in

D 3 gynæ-

gynæceis & magnatum aulis obtinet,
tantum obiter lustrabimus num & pri-
vato cuique conveniat rerum publica-
rum notitia? Ad praxim quidem usum-
que Reipublicæ illam directè conferre
facilè concederim : tamen propter
theoriam fructusque peculiares, qui in-
de ad singulos redundant, eam nemini
negligendam esse putamus. Præeunt
& hic nobis sancti Codices, nec præ-
eunt tantum, sed nos eo manu ducunt.
Ibi temporum series per Monarchia-
rum connectuntur periodos ; Ibi ma-
ximorum populorum tum ortus, tum
interitus, vel describuntur, vel prænun-
tiantur ; neque mirum, cùm stupenda
Dei judicia quæ nos jugiter observare
par est, splendidioti in materie appa-
reant ; cumque hæc universa in unius
hominis ætatem incidere nequeant, si
Deus hoc studium omnibus cordi esse
voluerit. An non & cytharas nostras
excitabit admirandi hujus regiminis
contemplatio ? in quam regius psaltes
tota mente desixus, nusquam non ex-
clamat. מה-גָּדוֹלִי מַעֲשֵׂיךְ יְהוָה מֶאֱד עַמְקֵי מִחְשָׁבָגִיךְ

Forsan

forfa
nihil
dare
officin
Verim
pias
ipius
mus
aliis
sibi ip
stra al
tago
lta a
lem
mille
mi fi
cro
vulg
totan
tum
zvi
mag
ceda
nim
litig
ad

Forsan hic objiciat aliquis, Totum hoc nihil aliud esse, quam vitam commen-dare monasticam, vel speculatione sola officii nostri terminos circumscribere. Verùm sic ratio postulare videtur, ut prius nobis ipsis, quantum ad nostri ipsius fœlicitatem satis sit, prospicia-mus: deinde proximo. Frustra enim aliis vacandi partes sibi desumet is, qui sibi ipsi nunquam rectè vacavit. Fru-stra aliis consilio, aut factis prodesse sa-taget, qui sibi ipsi prodesse nequit; Fru-stra denique ad conversationem civi-lem, sive ὑψηλοτέρης Christianorum πλειστὸς vinculum adspirabit, qui do-mi suæ peregrinus est. Quænam obse-cro temeritas foret ignorantiae, aut vulgi opinionibus superstruere velle totam illam οἰνοποίαν moralium virtu-tum: immo si casum excipias, omnis ævi exempla docent, tantis Divis, nisi magna & solida scientia instructus ac-cedat, fœliciter litare neminem. Illa nimirum nos præparat, disponit, red-itque idoneos ad bene agendum, & ad molimina præclariorum facinorum.

D 4 men-

mentem attollit. Rursum nihil virginis
utilius, nihil magis necessarium quam
turpe ab honesto, noxiū ab innoxio,
decorum ab indecoro discernere. Ve-
rumtamen id ipsum quanta rerum pe-
ritia, quanta dijudicandi dexteritate in-
diget? Atqui cum hujusmodi pruden-
tiam usu discere non ex usu nostro, ne-
que satis tutum sit, utique ad historiam
nobis configiendum est, ὥστε τὸν ισόπλρω
κεσμένον ἀφομοιώντες τὰς τὴν ἄλλων δέξεταις
τὸν βίον. Nos inquam, quibus, ubi vel
è sequiore suspicione labes cœpit ad-
hærescere, cum bona fama in gratiam
redire licet nunquam: adeò nimirum
puellis cura incumbit, non tam declin-
andi mala, postquam irruere; quam,
ne obruant aliquando, præveniendi.
Denique ut jam silentio præteream ar-
tes scientiasque (ut vocant) instrumen-
tales, (quippe quæ principales tan-
quam pedissequæ reginam suam ne-
cessario sequuntur) non possum, quin
verbulo attingam, quibus in delitiis
nobis esse debeat πλυγλωθία, præser-
tim si ad usum, non ad ostentationem
habea-

habe
fun
bis
in ho
num a
mira
nostru
omni
optia
cundi
ipis
haur
pera
quatt
nō
ranc
plan
satur
exem
loan
etas
rem
Flor
stor
olle
vici

habeatur. Linguæ enim, fidi custodes sunt, immo interpres eorum quæ nobis sapiens reliquit vetustas: quæ ubi in suo idiomate nobis loquitur, genuinam animo exhibet sui imaginem, & mira quadam gratia ac lepore sensum nostrum afficit: quod jure merito in omnibus versionibus, quantumlibet optimis, desideramus. Quam porro jucundum, quamque frugiferum sit ex ipsis fontibus doctrinam cœlestem haurire, explicare, probare, si apud te perorare vellem, nihil aliud esset quam, quod in proverbio dicitur, ηλιω
τὸ φῶς δαυείζειν. Sed ut colophonem tandem his imponam, unum exemplar, quod semper animo meo obversatur, hic afferam. Vnum, inquam, exemplar Principissæ incomparabilis Ioannæ Grayæ: cui nulla gens, nulla ætas (cum omnium pace dixerim) parrem suppeditabit. Michael Angelus, Florentinus, qui vitæ necisque ejus historiam plenè ac patheticè describit in colloquio, quod ipsi cum Fecknaimo, vicinæ mortis nuntio, intercessit, hæc

D § inter

58 A. MARIÆ à SCHVRM. &c.

inter alia notavit : illam scilicet post-
habitum, quas præterea insignes à Deo
acceperat, dotibus, & sanguinis nobili-
tate, & formæ decore, & florentis æta-
tis juventa, quibus cætera gloriam ac
gratiam in hoc mundo sibi comparare
potuisset, magno animo pronuntiasse,
sibi nihil in omni vita tam gratum fuif-
se, quām quod trium linguarum, quas
eruditorum vocant, notitiam haberet.
Quòd si voluptas sive oblectatio, quæ
nobis ab illa re obvenire in hac vita
potest, veræ fœlicitatis nomine venire
debeat, se fateri eam sibi in bonarum
literarum & præsertim sanctæ scriptu-
ræ studio obtigisse. Et licet in fœmina
hujusmodi studia non pauci magnopere
vituperent, se tamen ob magnum animi solatium, quod inde tan-
dem percepisset, & etiamnum intus
persentisceret, illorum sententiam à
ratione diffonam judicare. En voces
cygneas, non sub umbra scholarum, sed
sub postremum glorioſissimi Martyrii
actum prolatas, quas oraculi vice quis,
obsecro, non veneretur? Et hæc qui-
dem

dem d
garrin
patem
genti.
dicere v
num pi
Vale m
ter, &
verbis
Trijec
XXXV

E P I S T O L A E.

59

dem de rebus minimè ludicris apud te
garrire non dubitavi, freta nimirum
paterni tui erga me amoris indul-
gentia. Sed abrumpo, ne nihil non
dicere voluisse, aut tuarum occupatio-
num prorsus immemor fuisse videar.
Vale multis nominibus mihi chare pa-
ter, & conjugi tuæ dilectissimæ meis
verbis salutem impertiri ne graveris.
Trajecti, viii. Idus Martis, clo Io c
x x x v i i .

Quæ à nutu tuo tota pendet

ANNA MARIA à SCHVRMAN,

Nobi-

Nobilissimæ & in omni virtutum genere
exultissimæ Virginis,

A N N Æ M A R I Æ
A S C H V R M A N

S. P.

Dissertatio tua elegantissima pro
tuo sexu, & ingeniorum mulie-
brium ad omnes liberales artes
& scientias capescendas aptitu-
dine, virorum ingenia adæquante, forsan
& superante, me aliquandiu suspensum
tenuit. Ab una parte pudebat vadimo-
nium deserere, & causam nostram inde-
fensam relinquere. Ab altera ingratum
erat ei adversari, cui potius manum dare
animus esset, à qua etiam vincijucundum
& suavissimum, præsertim cum id agas
summa cum modestia, nec tamen quic-
quam omittas eorum quæ ad causam tuam
faciunt, oratione disertissima & argumen-
tis densa. Occasio tibi enata est ex meis ver-
bis in quadam Epistola, in quam cum institu-
tum tuum laudarem, & profectum admi-
rarer, non patiebar id commune fieri, quod
tibi

tibi & paucis aliis proprium existimabam.
Noluisti ergo ferre ut inter admiranda re-
ferrem quod in te videmus. Plurium hoc
esse voluisti, ut in turba lateres, & nihil
tibi singulare tribueretur. Multum vales
ad persuadendum, sed hic tamen frustra
es: Neminem qui te novit in sententiam
tuam es pertractura. Sed hoc etiam est
modestia tua, quod aversos à tuis virtuti-
bus cupis omnium oculos, ut in alios plures
se convertant. Ignosce mihi, si dicam rem
verba tua non fecuturam, nec si à nobis
obtineas quod moliris, posses in sententiam
tuam pertrahere mundum muliebrem.
Itaque aut sola pugnabis, aut cum paucis,
ab aliis omnibus deserta, quarum nec in-
genia, nec mens ad talia inclinat. Dices
voluntatem deesse non facultatem, quod
etiam in viris accidit. In quibusdam non
negarem, sed tamen si mores & studia se-
quuntur temperamentum corporis, certum
est autorem naturae, ita efformasse diver-
sos sexus, ut significaverit se ad alia desti-
nasse viros, ad alia mulieres. Non ignoras
qua ratione sagax Ithacus à filiabus regis
hospitis Achillem, quantumvis indutum

amicu

amicū muliebri, discreverit. Non dicam
cum veteri Poëta, dedit natura τοῖς ἀρδπάτοι
Φρόνημα γυναιξὶν τὸν εἶχε. Neque tam ini-
quus sum sexui vestro, nec ita Deo inju-
rius: sed hoc certum mihi videtur, civi-
lem prudentiam ut plurimum alias esse
debere à muliebri, & descriptionem mulie-
ris fortis & strenuae, quam Spiritus Dei
per Salomonem laudat, ita institutam esse,
ut à studiis eorum longè distent, quæ ei ma-
xime laudanda tribuuntur. Hypothesis
mea quam ponis hæc fuit, nec forte expedi-
at multas hoc vitæ genus eligere, suf-
ficit si nonnullæ ad id speciali instinctu
vocatae, aliquando emineant. In quo?
Nempe in studiis Philologicis, Philosophi-
cis & similibus, ubi agitur de variarum
linguarum peritia, & de tota illarum disci-
plinarum congerie quam ἐγκυροπαιδίας
appellant. Ego etiamnum in mea senten-
tia persto, nec expedire, neque ère esse. Iam
multum est quod protinus, ut ait, assentiris,
si matronas intelligam øconomicis rebus
implicitas, aut quascunque alias rei fami-
liari necessario consulentes. Certè quibus
id incumbit, maximam vestris exsus par-
tem

tem faciunt: reliqua præ his exigua est portio. Nec etiam puto te velle, omnes quæ à necessaria rerum domesticarum cura sunt exemptæ ad literarum studia idoneas esse. Itaque, si quod scripsit tantum spectes, nulla erit inter nos controversia, aut per exigua erit, etiam si quæstio agitetur, quam postea principalem statuis. Num virginis, hisce temporibus potissimum conveniat literarum bonarumque artium studium? Nisi Virginis nomen indefinite positum universaliter intelligas, vel communiter accipias. Alioquin id de nonnullis facile concessi, ad id speciali instinctu vocatis. Quid si addam id etiam me concedere de quamplurimis, vel expetere? Sed vellem id studium prius limitari quo usque procedere deberet, quibus in artibus & scientiis subsistere, qua ratione instituendum esset & promovendum, ut etiam in eo locum habeat, ne quid nimis. Vellem præterea, muliebrium studiorum finem constitui, quo posito ea feligerentur quæ ad eum finem essent idonea vel necessaria. Nam cum extra controversiam positum sit, sexum fæmineum ad munia Politica

&

& Ecclesiastica, maximè ad publicè docendum non esse idoneum, cur de ea eruditio-
ne acquirenda laborarent virgines, quæ
ad eos fines spectant à quibus arcentur ?
Nisi fortè paucas excipias, quæ in nonnullis
populis ad successionem regnorum, ubi mas-
cula proles deficit, admittuntur. Docere
(ait Apostolus) mulierem non permitto,
neque authoritatem habere in virum : sed
esse in silentio. Id si mulieribus injunctum
sit, virgines maximè decere non ibis infi-
cias, proinde, nec eis opus esse exacta eru-
ditione quæ spectat rationem bene dicendi,
si usum respicias; nisi fortè id objicias, quod
etiam facis, ad id profuturam bene dicen-
di artem, ut de aliorum qui praxim illam
exercent, industria judicet. Sed apud quos?
illud enim judicium premere debebit præ-
honesto pudore. Idem dicam de arte disse-
rendi: mihi enim id facile dabis, non satis
convenire cum omnibus moribus virgi-
neis argutias captare, & inter disputan-
tium greges contentionis funem ducere:
Sufficiat si naturali solertia usus aliquis,
& experientia accedat tam ex communi
conversatione, quam ex publica in Ecclesia
insti-

institutione, in qua eis non denegatur,
λόγοι ἀνέγενται. Quod autem ex eo infers,
eis ad disciplinas, vel aptissimas esse, vel
saltem iis commodis abundare, quæ viris
non suppetunt; quia in otio honesto ver-
santur, exemptæ civilibus curis, id mihi
non videtur evincere quod intendis. Pri-
mò, quia si spectemus eam etatem quæ ad
discendum est aptissima, virilis sexus est in
pari gradu usque ad μέργον ήλικίας, ante-
quam non admovetur publicis curis. Se-
cundò, quia in tali otio non debent educari
virgines, ut possint semper vacare ingenii
cultura; habent enim & illæ quod agant
domi, quandiu sunt sub parentum potesta-
te, ita ut non possint illud otium sibi ad-
scribere, de quo Seneca, otium sine literis
mors est & vivi hominis sepultura. Nec
tamen omnes ad colum & fusum damnare
vellem, ita ut graviores curas nunquam
admitterent, quamvis id non sint dedi-
gnatæ Principes olim fæminæ, sive apud
Græcos, sive apud Romanos, sive Ethnicos,
sive Christianos. Non existimo tibi non le-
ctum fuisse elegantem Ludovici Vivis de
fæmina Christiana libellum: Perpende sa-

E des

des lib. I. cap. III. totum de primis puer-
larum exercitamentis: ibi videbis in laude
semper fuisse positum, si non solum matro-
næ, sed potissimum virgines, etiam Regiae,
se occuparent in iis opificiis, quæ manuum
operationem requirunt, etiam judice Spi-
ritu sancto. Nec ideo tamen in aliud illud
extremum imus, quod nec ille fecit, qui
quartum caput adnectit de doctrina puella-
rum, in quo eleganter & solide questionem
illam pertractat; Quænam eruditio se-
quiori sexui conveniat? Mihi enim non
succensibis, quamvis reluctante Gornace-
na, si cum Apostolo censem, τὸ γυμνα-
κεῖον σκεῦος ἀδερέσεργον, si in Vivis senten-
tiam pedibus eas, facile inter nos conve-
niat, nec vobis in videbimus Sempronias,
Cornelias, Lælias, Mutias, Cleobulinas,
Cassandras, Hortencias. Non Christianas
Enonias, Paulas, Albinas, Pellas, Zeno-
bias, Valerias, Probas, Eudocias. Non
Grayas, non Olympias Moratas, & quas-
cunque veteribus addere volueris, quæ
nostra, aut patrum nostrorum memoria,
sexum vestrum decoraverunt: Dummodo
id constet apud omnes raras esse aves in
terriss:

terris
possit
reputa-
dolit
Eusebi
prodig
museu
occurred
lo De
satire
harp
rum
bus
justa
rate
affe
et q
Sed
infin
inq
hys
fint
hale
faul
Nec
m

terris : non quod fortasse plures esse non possint , sed quod neque sit ex usu , neque è republica ; quodque in viris commune esse debet , in fæminis , si spectemus Reipubl . & Ecclesiæ commodum , sit minus frequens & prodigii instar , quale id fuit olim , quod mulieres vixæ sunt in armis stare & viris occurrere in acie , atque dimicare . In populo Dei rarae fuerunt Debora , & Iaëles : nec satis fæliciter cessit Ioannæ Lotharingæ hæc palæstra , quam vivicomburio addixerunt Angli , quantumvis Aurelianensi- bus nostris velut altera Pallas colatur , cu- jus tamen pudicitia , etiam inter ejus ado- ratores in ambiguo est . Sed id genus vitæ asserendum non suscepisti , sat scio . Aliud est quod moliris & convenientius , fateor . Sed priusquam persuadeas , vellem ut mihi institueres collegia mulierum eruditarum , in quarum Academiis virgines illæ , quas his studiis addiceres excoolerentur . Ut enim sint omnes cœcordianæ , vel parentes domi habeant , qui id in se suscipiant , quod tibi fæliciter contigit , non facile ipsa admittes . Nec tamen deceret eas virorum scholas , mixtim cum pueris frequentare . Ipsam mihi

E 2 . hoc

hoc ipsum concedes, quantumvis literarum bonarum studium & linguarum, præsertim earum in quibus verbum suum nobis consignavit Deus maximo sint adjumento iis qui verum Spiritus sensum eruere debent, non cuivis tamen dari ex ipsis fontibus immediate haurire, nec eo quosvis pollere judicio, ut possint ambiguas voces, vel phrases ita distinguere, & aptissima se ligere. Multis salubrius esse, si rivis sint contenti, quibus saepe id evenit, ut quæ in vulgari sua lingua habent ab aliis parata, dum humiliter & demissè, invocato Dei nomine, legunt attentè, eos sensus investigent & eliciant qui linguarum peritissimos latuere. Non tamen id propterea dico, ut laudes earum imminuam, quæ usque adeò tecum profecerunt, ut codices sacros sua lingua loquentes possint intelligere. Sed ne ea quibus uteris argumenta scrupulum injiciant earum animis, quæ desperant se paria vobiscum facere posse. Opera Dei magnifica, de quibus Psaltes, celebrari possunt ab omnibus, quamvis pauci sint qui cœlorum rotatus, planetarum aspectus, & stellarum influxus, aut similia ad unguem novarint.

veri
max
Em
Econ
mirab
inven
docti
sua f
vento
ludsp
m
illan
& m
fit,
sic a
nihil
nos f
Etum
exta
vuln
esse
to me

lib
clu

verint. Imo sæpe accidit, ut qui in talibus
maximè versati existimantur, à Deo defle-
ctere videas, ut naturæ omnia tribuant:
Et contra, qui simplici aspectu utuntur, ad-
mirabilia Dei opera attoniti celebrent, &
in eorum autore toti acquiescant, quando
doctissimi quig, in talibus frustra ingenia
sua fatigant, & post longas disquisitiones
vento pascuntur, de quorum sapientia il-
lud sapientissimi regis interpretor, בָּבֶל חֲכַמָּה
רְבָבָקָעָם יוֹסֵף דְּשָׁתָּה זָקָנָה פְּכָאָמָּה Sed tu veram
illam quæris & ambis, quæ in Dei timore
& mandatorum ejus observatione consi-
stit, à qua absit, ut vel te, vel alias ulla-
sic animatas deterream vel avocem, qui
nihil magis in votis habeo, quam ut apud
nos frequens sit illud à Propheta prædi-
ctum, & initio prædicationis Euangelicæ
ex parte impletum, των φησασθεν οἱ γοῖ,
ὑμῶν, Καὶ θυγατέρες ὑμῶν. Gaudio te in iis
esse, & talem mihi filiam contigisse ex vo-
to meo & consensu suo, quam ego

Et affectu verè paterno amplector, & ea obser-
vantia colo quam ejus virtutes merentur,

Haga-Com. xviii. Mart.

cicloxxxviii.

ANDREAS RIVETVS.

E 3

Viro

70 A. MARIAE à SCHVRM. &c.

Viro Clarissimo, & Reverendo in Christo
Patri meo

D. ANDREÆ RIVETO,

S. P.

Q VOD tot tantisque negotiis oc-
cupatus , tam copiosè ad nugas
meas respondere dignatus sis , vir Re-
verende & in Christo Venerande Pa-
ter , vel imprimis humanitati tuæ de-
beo. Prima quidem fronte nonnihil
me perculit tua sententia , ut quæ cau-
sæ nostræ non parum videbatur adver-
sari : verum omnibus penitus perspe-
ctis , intellexi eam quoad summam ,
quam optimè cum votis meis conve-
nire. Interim tamen non levi dolore
me affecit , quod videam meæ in scri-
bendo obscuritatis vitio , aut fortè di-
stinguendi imperitia accidisse , ut longè
diversum à mea mente impresserim
animo tuo sensum. Quasi scilicet invi-
diosæ ac vanæ assertioni de nostri se-
xus , cum vestro collati præminentia
adeò impensè faverem , ut illam apud
te (cujus pretiosissimo tempori , vel tan-
tillum detrahere penè religio est) otio-
sc

se ventilare auderem. Nam ita te accepisse percipio totum quem contra morum hodiernum institueram controversiae statum. Num virginis hisce temporibus potissimum conveniat literarum bonarumque artium studium. Hic, vocem potissimum sic interpretaris, quasi eam non comparatè usurparim ad occupationes, sive curas hodiernæ consuetudinis receptas: sed collatè ad sexum vestrum: adeoque fœminas quam viros ad studia aptiores esse contendemus. Quæ si statuatur hypothesis, non modo diluta & insulsa videri, quæ pro mea thesi adduxerim argumenta, sed & novæ ac fastuosæ vanitatis meritò in simulari queant. Tantum verò abest, ut hoc cum virginali modestia, aut saltem innato mihi pudore congruere arbitrer, ut vel perlegere pigeat tractatum cætera insignem *Lucretiæ Marinellæ*, cui titulum fecit, *La nobilta e l'exelença delle donne con diffetti e mancamenti de gli huomini.* Nobilissimæ Gornacensis dissertatiunculam: *De l'egalité des hommes & des femmes*, uti ab

E 4 elegan-

72 A. MARIÆ à SCHVRM. &c.
elegantia ac lepore improbare minimè
possum: ita eam per omnia compro-
bare nec ausim quidem, nec velim; li-
cet ad sapientum testimonia, quæ illa
nobis exhibuit, brevitatis causa provo-
carim. Ego sanè si quæ in nostro ordi-
ne virtutes prædicari jure debent, eas
partes vobis egregiis virtutum præco-
nibus deferri maximè cupio. Siquidem
nobis solius conscientiæ theatrum ab-
undè sufficere par est. Scopus autem
quem hic intendi non alius omnino
fuit, quam ut tuum de otio nostro
quam optimè impendendo judicium
distinctè exacteque cognoscerem. Id-
que quo facilius assequerer, è tuis ver-
bis, quæ problematicè proposueras,
nec fortè expeditat, inquiens, plures tales
esse, occasionem arripui: non ut eorum
quicquam impugnarem, sed ut in ge-
nuinum animi tui sensum accuratius
inquirerem. Subjeci insuper meam,
quam æquo consentaneam putavi opi-
nionem, aut potius in mei similes affe-
ctum. Argumenta denique varia ad
mentem nostram illustrandam, non
alio

allo fi
acrim
comm
rannica
decent
da esse
tibi sc
lucule
legen
capita
cum v
conci
fem
tur, u
hodi
mē
mili
fence
thor
in b
Val
inte
reja
Vla

alio fine attuli, nisi ut pro tui judicii
acrimonia dispiceres, nunquid tibi
contra solitas ignorantiae voces, ac ty-
rannicas consuetudinis leges valere vi-
derentur. Hæc pauca latius persequen-
da esse censui, ut de animo meo, quem
tibi scio pro omni ratione sufficere,
luculenter constaret. Bina quæ mihi
legenda indicaveras, *Ludovici Vivis*
capita cum præcedentibus magna
cum voluptate relegi, ubi revera tam
concinna tamque præclara Christianæ
fœminæ instituendæ norma præscribi-
tur, ut dignissimam eam judicem, quæ
hodie virginum studiis quam arctissi-
mè adhibetur. Quocirca magnopere
mihi gratulor, eum nobis contigisse
sententiæ tuæ interpretem, cuius au-
thoritatem ut alias facio plurimi, sic &
in hac causa libentissimè amplector.
Vale charissime Pater, & ut nuper red-
integrata tua valetudine, diu perfrua-
re, summum numen veneror ac precor.
Utrecht 1638. pridie Idus Martis.

Quæ te intimo animi sensu diligit ac colit

ANNA MARIA à SCHVRMAN.

E 5 Nobis

Nobilissimæ, & sine exemplo Virgini,

ANNÆ MARIÆ
A SCHVRMAN,

ADOLFVS VORSTIVS, ÆLII F.
ðꝝ πεάτιv.

GAm biennium est, Domina, quod nec Ultrajectum viderim vestrum, nec te, materna mihi urbis sydus splendidissimum. Tum vero, quod mirandum multo est magis, nihil interea loci utrinque datum litterarum, quo cœptæ pridem inter nos amicitia sacrosanctum illud fædus firmaretur. Quid igitur? patiemurne eam sic intercidere? Μὴ γροῦσο, ὁ ζεῦ Φίλιε. Scribo proinde in præsens, & Deum principem, qui omnem hunc regit mundum, testor, nihil meo in te affectui, nihil tuarum venerationi virtutum, tam pertinaci silentio decessisse; quin augeri haec indies potius ac crescere in nobis, tacitis simul augescente incrementis divini ingenii tui cultu profectuque. Quod uti credas, mitto ejus rei pignus certissimum, Orationem meam, quam in funere viri

&

& amicis summi, Petri Cunai hisce diebus
recitavi. Suscepseram equidem id oneris
non tam ulla eloquentie fiducia, quam
pietatis professione erga defunctum. Quā-
quam autem affectui plus debeant, quam
arti, aut Rhetorum μυροδηνίοις, quæ dixi-
mus; usque eo tamen nonnullis meorum
amicorum placuerunt, ut publici ea juris
facienda esse existimarent. Dedi hoc quoq;
ipsum memorie hominis amicissimi; cui,
ut vides, nostratum poëtarum nobilium
chorus parentare mecum voluit. Utinam
& tu, poëtria non infelix, inter hosce com-
paruissest, atq; ipso ostendisses opere, te non
erectas modo noviter Academias, sed A-
cademiarum etiam extincta præclara lu-
mina aeternitati consecrare posse. Inhor-
rui nuper cum te Virginem delicatulam,
& quam decent egregia atque polita om-
nia, severissima quæque studia, & spino-
sa insuper, tractare intellexi. Utque, quod
res est, dicam, obstupefecit me non vulga-
riter oīlālē ille, cum imagine tua in-
sertus victuro poëmati Belgico viri ma-
ximi, nec citra verborum honorem mihi
nominandi, Iacobi Catsii, quo varias at-
que

que inusitatas industriae, doctrinæq; tuæ
dotes complexus is est, Deus bone! tene
Virginem intactam, nullum propemodum
genus disciplinæ sinere intactum? ipsum-
que adeò scientiarum orbem invadere
universum? Relinque Domina, relinque,
quæso, sexui nostro aliquid, & noli in-
genio tuo, quanquam capacissimo, im-
perare nimium. E'm nāciv mētēov ā̄ḡsōv.
Vtique litterarum quoque, sicut alia-
rum rerum omnium, quedam intempe-
rantia est. Cum tamen ad bonam men-
tem, cui tu præ cæteris rebus studies am-
nibus, paucis opus habeamus litteris, &
ex sapientiâ modum tenuisse, summa sit
sapientiæ. Sufflaminanda es, non in-
flammanda. Vide libertatem meam, vi-
de sollicitudinem. Et hanc & illam ve-
lim habeas tanquam optimi candidissi-
mique pectoris indices genuinos. Cogita
non solos te præcones laudum tuarum
admittere debere, verum honesta etiam
& salutaria monentes amicos. Haga à
te præfertur Lugduno, & nostram insa-
lutatam præteris urbem, in qua tamen
non minoris te fieri scio quam alibi. Hoc

me

me urit nonnunquam. Indulge aliquando tui præsentiam nobis, & meam Catharinam, exemplum illud pudicitiae modestiæque matronalis singulare, quæ mihi non libros, sed liberos hactenus quinque peperit suavissimos, coram cognoscere ne tibi sit grave. Me atibi domus semper erit exposita, nec gratiorem hospitem ea exceperit unquam. Vale ac salve, nobilis doctaque Virgo, à me meaque ex animo, & novum hunc, qui præforibus est, annum felici auspicio ingredere. Certè is qui jam expirat, non Reip. modo, verum & Acad. nostræ verè fatalis atque funestus fuit. Salveat à me præstantissimus quoque Frater tuus. Lugd. Bat.
Anno c^l c^o c^{xxxviii}. pridie Natalis Σ Θεοφόπων καὶ σωτῆρος ημῶν
Ιησοῦ Χριστοῦ.

Viro

Viro Clarissimo

D. ADOLFO VORSTIO,

S. P. D.

ANNA MARIA à SCHVRMAN.

IT A est ut scribis, Vir Doctissime,
 satis diu nostra in scribendo cura
 studiumque cessavit. Nec tamen in
 in eam opinionem adduxisti amicitiæ
 tuæ fidem, ut illius integritati (quam
 nimis ~~ωλεψως~~ præmunire studies) quic-
 quam decessisse arbitrer: quippe, cum
 & ego in eadem culpa sim, judicium
 facile ex animo meo de tua facere pos-
 sum. Lubens vidi orationem tuam,
 qua viro incomparabili parentare vo-
 luisti; nec vidi tantum, sed & magno-
 pere probavi: tum verò maxime quod
 neçtare pietatis Christianæ Lectorem
 nusquam non perfundat; nec tamen
 ideò, vel minimum, à Romanæ elo-
 quentiæ puritate recedat. Alios pas-
 sim videoas, dum in simili versantur ar-
 gumento, nulla re magis applausum
 coronæ affectare, quam si Gentilium
 querelis,

querelis, votis, precibusque (quia sci-
licet hæc apicem omnis leporis atque
elegantia constituant) auditorum au-
res obtundant. Omnes (ni fallor) fa-
tebuntur se Ethnicorum sacra dete-
stari : & nihilominus non vident hi-
strionicum esse potius, quam genui-
num ornatum, qui personæ, cui ada-
ptatur, minime convenit. Ad nostra
studia quod attinet, non adspirant ad
tam sublime eruditionis fastigium, ut
vestri sexus invidiolam promeruisse
videri queant. Ut rapidum flumen
trajecturi, etiam si altiorem cursum pri-
mo teneant, longe tamen infra sco-
pum, quem sibi ante proposuerant,
appellunt: ita in hoc sapientia stadio
ad πλάνην πέλας contendere quidem li-
cet omnibus, pervenire autem con-
tingit paucissimis, quos, scilicet, ut
Poëtæ verbis utar,

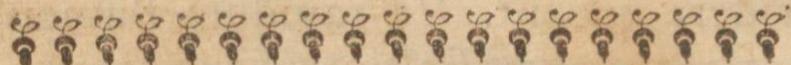
— *aequus amavit*

Iupiter, aut ardens erexit ad æthera virtus.

Omitto nunc quod nos in primis, si
vestræ fortis οδηγονίας hac in parte
respiciamus, & ingenii viribus, &
sub-

80 A. MARIÆ à SCHVRM. &c.

subsidiorum adminiculis, ut plurimum, destituimur. Hospitium, quod nobis tam humaniter offers, non recuso : atque adeo me Athenas vestras, quas hactenus saltem *αἰς ἐν παρόδῳ*, lustravimus, aliquando invisuram, per Dei gratiam, confido. Vale vir eximie una cum uxore tua liberisque lectissimis, & à nobis omnibus quamplurimum salvete. Vlrajeecti. prid. Kal. Mart. Anno salutis c*lo* I*o*c xxxix.

A MADAMOISELLE

Mad. Anne Marie de Schurman.

MADAMOISELLE,

L'Apprehension que j'ai tousiours eüe de troubler vos serieuses occupations, m'a fait faire jusques à maintenant : Mais puis que la disposition de vostre corps, (organe d'un gentil esprit) permet, voire demande divertissement d'estude, je prends ceste liberté que de vous saluer par lettres
puis

puis qu'autrement je ne puis. Et sur toutes choses je vous recommande, comme Ciceron faict si souvent à sa fille, la santé. Sans laquelle nous ne pouvons servir à Dieu, ni aux hommes, & sommes un fardeau à nous-mesmes. Studia non sunt inventa ad crucem, sed ad oblectationem. Keckerman homme tres-docte apres avoir perdu sa sante corporelle, dit, Mallem fuisse bajulus quam Philosopher. Plinius ait, est aliquis morbus per sapientiam mori. Passage qui est fort vexé parmy les critiques. Nous le pouvons appliquer aussi à cette matiere. Il y à mesme des excess au desir des sciences. & c'est un pesant fardeau que le grand sçavoir. Il y va ne plus ne moins que des riches qui ont autant de peine pour garder ce qu'ils ont acquis, que pour acquérir. Tantost une langue vous eschappe tantost l'autre. Enfin Salomon dit, qui s'amasse science s'amasse chagrin. Pieté & la crainte de Dieu est la vraye sapience. S. Augustin dit fort bien touchant les hautes charges de ce monde, Per quot pericula ad majus pervenimus? Amici autem Dei

F. si

si velimus esse, nunc sumus. Nous pouvons dire le mesme touchant les sciences. Par combien de fascheries & peines venons nous à des plus grandes? mais si nous voulons estre vrayement scavans il ne faut qu'aimer de tout nostre cœur, celui qui est aimable sur toutes choses. & ce que nos entendemens ne peuvent comprendre, que nos volontes pour le moins aiment & cherissent. Non que je vous veuille, Mademoiselle, destourner des estudes tout à faict, mais que vous preniez un peu, de relasche & que vous ne chargiez par trop vostre memoire. Est modus in rebus. tout est mesuré & borne. & en cela mesme gist la beauté de l'univers qu'il y aye des ignorans, qui par leurs ombres reslevent la clairte des doctes. Prenez la peine, s'il vous p'aist, de lire la loüange qu'Erasme à faict de la folie. Car il faut mesme que les choses contraires nous guerissent, comme les semblables nous nourrissent. Vostre corps devient foible pour estre par trop chargé des choses serieuses. il faut que les plaisantes, vous recreent un peu. Je vous envoie (vous le prendrez en bonne part
s'il

E P I S T O L A E.

*s'il vous plaist) l'Idee de la medecine des
Anciens. qui est faicte par D. Bever-
vrijck, Medecin de nostre ville. Vale-
tudinem tuam cura diligenter, & me
inter æstimatores ingenii tui numera,
quandoquidem semper ero*

Tuus omni officio

Dordrechti vii. ANDREAS COLVIVS.
April. clo 1587.

A M O N S I E V R
D. ANDREAS COLVIVS.

Monsieur,

P V I S que ce m'est un tres-grand
contentement qu'il vous plaist de
m'entretienir quelquesfois par vos
doctes lettres, vous ne trouverez pas
estrange que je desire de me le conti-
nuer: & que pour attirer le torrent de
vostre sçavoir je me faço une ouver-
ture par le moyen de vous contredire.
Le veux donc soustenir avec vostre per-
mission, qu'en la derniere que vous

F 2 m'avez

84 A. MARIAE à SCHVRM. &c.
m'avez fait l'honneur de m'escrire,
vous rabattéz (ce me semble) un peu
trop du prix de la Science, ne me vou-
lant permettre que je m'en façoë provision
à quelque despens de la santé
corporelle. Car la raison nous ap-
prend, que c'est chose beaucoup plus
inique & plus insupportable d'affamer
les genereux desirs d'un esprit en flam-
mé par l'amour de la vérité, que de re-
buter ces soucis trop delicats par une
commodité exterieure. *Animi impe-
rio, corporis servitio magis utimur.* Non
que je veuille nier qu'il y puisse avoir
de l'exez dans ces desirs qui n'ont
pour object que des curiositéz vaines
& superflues : mais je veux dire que la
cognoissance des choses salutaires est
une perfection si excellente, & si pro-
pre à l'homme, qu'elle ne scauroit
exciter dans une ame une passion vi-
cieuse ou d'ereglée : & que c'est faire
tort à ceste qualité celeste que de la
mettre en balance contre une qualité
terrestre. Je scay bien qu'on me dira
que je suis plus que Stoicienne en ce
point,

point, & que j'affecte plus l'austerité
que les Philosophes mesmes, qui nous
diront avec le Poëte,

*Orandum est ut sit mens sana in
corpo rō fano.*

La replique est, que c'est une plus
grande stupidité d'estre insensible à la
raison, laquelle nous fait resoudre
(d'autant que ces deux biens sont si ra-
rement sociables, que l'un ne peut
quasi s'accroistre sans la diminution
de l'autre) de souffrir la perte de la par-
tie qui nous doit estre moins conside-
rable. Or vous insistez que les fon-
ctions de l'esprit dependent tellement
du corps, que sans sa bonne constitu-
tion elles demeureront oisives & inu-
tiles au service de Dieu & des hom-
mes. A quoy je respons, que ceste sorte
de maladie qui est si familiere aux
gens d'estude, n'a pas tant accoustu-
mé d'assujettir l'esprit, & de le ren-
dre esclave du corps que de rendre le
corps plus spirituel & plus obeissant
aux exercices de l'esprit, comme les
exemples de M. I. Calvin. Ios. de la

F 3 Scala,

Scala, I. Lipsius, & de tant d'autres nous en rendent tesmoignage. Quant à ce vœu du grand mignon de lettres Keckerman (si toutesfois le tesmoing qui vous l'a recité est sans reproche) je croy que ç'a esté plustost un mot d'impatience que d'un courage digne de luy mesme. Autrement il faudroit avoüer que Brutus mesme n'auroit pas esté si ingrat envers la vertu quand il pretendoit de l'avoir servi comme une maistresse desloyale, que ce grand personage ne l'eust esté encores, plus envers la Philosophie: veu que par sa faveur il à trouvé dās la brieveté de ses jours une vie plus longue que celle de Nestor. Certes le nōbre & la grandeur de ses ouvrages nous monstrent asséz que la sentence Arabesque est tres-

يَوْمٌ وَاحِدٌ لِلْعَالَمِ أَخْيَرُ
veritable,

مِنْ أَلْحَيَاةِ كُلِّهَا يَأْجَلُ—
ce que Seneque nous dit en son language, *Vnus dies hominum eruditorum plus patet, quam imperiti longissima etas.*

Tou-

Tou
diray
vous
des lu
genie
prouv
je parl
ne co
qu'el
donn
vraye
voil
de l
scien
pro
cha
S.A
ble
estre
pas
lieu
tele
Le
bie
rian
T

Touchant la sentence de Pline je ne diray rien sinon qu'il me suffit que vous ne scauriez vous passer de citer des lieux si obscurs qu'il donnent la geine aux Critiques mesme, pour prouver ce que vous vouléz soustenir. je passe à celle de Salomon , laquelle ne conclut rien contre moy , d'autant qu'elle à seulement pour but de nous donner d'un costé une preuve de la vraye sapience dans ses effects ; à scavoir la pieté & la crainte de Dieu : & de l'autre, une certaine marque d'une science vaine & inutile en ce qu'elle produit le chagrin à ceux qui la pourchassent. Il reste encores que je renge S. Augustin de mon costé, qui ne semble rien requerir que le vouloir pour estre ami de Dieu ; ce qui ne me sera pas difficile, pource que parlant en ce lieu *οὐεκδοχαῶς* il n'entēd pas d'exclure les autres parties qui y sont requises. Le commun proverbe nous dit fort bien, *Ignoti nulla cupido.* voire G.deNazianze ose affirmer en termes expres, *Tantum diligimus quantum cognoscimus.*

F 4

Et

Et de fait quand je passe de l'oeil sur tant de belle matieres qui nous servent d'eschelle pour nous conduire à la cnoissance de la premiere cause, il me semble que ce seroit une grande ingratitudo ou lascheté de nous laisser confiner dans des bornes trop estroits. I'emprunteray icy la bouche d'un Hebreu nommé par excellence, **חָכָם** pour m'expliquer plus elegamment par ses paroles, **כִּי יְסֹד כָּל הַחֲכָמִית וּכְבָבוֹר יְהָ** **לְכָדוֹ נִכְרֹת חָכָם** **רַק כִּי יְוָכֵל לְדֹעַת הַקָּדוֹשׁ עַד צִילָמוֹד חֲכָמִית שְׁרֶכֶת** **כִּי סֹדֶת הַקָּדוֹשׁ עַל הַנָּטָווֹת עַל הַסְּמָנָה עַל הַעֲלֵיָה** Bref l'Ecriture saincte dont l'intelligence est d'autant plus douce & plus accomplitie qu'elle est plus ample & plus universelle, ne nous invite pas seulement a l'estude des langues originelles & des sciences instrumentales, mais elle nous engage aussi à la recerche de tant des sciences principales dont elle nous propose de si belles pieçes, comme nostre professeur Voetius à fort bien remarqué dans ce presche imprimé, qu'il fit devant l'inauguration de nostre

ître
de
à ca
nec
que
nous
ceste
les c
riles
fexe
pabl
che
la n
tre
rite
vou
cre
fa v
que
à l
po
me
cor
voy
Qu
ju

stre Academie. I'ay voulu user plustost de c'est argument que d'aucun autre, à cause que la Doctrine celeste est aussi necessaire pour la felicité des femmes que pour celle des hommes. Or s'il nous est permis d'entrer avec vous en ceste lice, certes il ne nous faut laisser les occasions oisives ny les heures steriles : & ce d'autant plus que nostre sexe, n'ayant pas l'esprit si fort & si capable que le vostre, à besoin de chercher son advantage en l'assiduité, & en la vitesse. Et par ainsi c'est user de vostre indulgence, & non pas de la severité de vostre jugement, que de me vouloir divertir par les estudes de re-creation, ou vostre lettre semble auoir sa visce. Finalement, vous monstrerez ce que peut l'art de bien dire, en donnant à l'ignorance si bonne grace qu'elle pourroit quasi charmer son ennemi mesme, & pour me faire encors mieux considerer ses attracts, vous m'envoyez à la lecture de la Morie d'Erasme. Quant à moy, je n'ay pas eu l'occasion jusques icy de voir ce gentil traitté

F 5 dont

90 A. MARIÆ à SCHVRM. &c.
dont je fais grande estime. Bien que
ny l'autorité de l'Auteur ny toute son
eloquence ne me sçauroit persuader
qu'il y ait de la felicité à faire les om-
bres qui par leur obscurité relevassent
l'esclat des sçavans, ou que la beauté
de l'Univers nous doive estre si recom-
mandable, que pour faire mieux pa-
roistre ses plus belles parties, il nous
faille contenter d'y estre un monstre.
Voyla, Monsieur, combien je m'ap-
proche de la folie quand je veux faire
la serieuse; & combien je suis contraire
à moy mesme quand j'ay dessein de
vous contredire. Mais quoy qu'il en
soit tous nos differens reviendront
tousjours à ce poinct, que je suis &
scray toute ma vie

Monsieur

*Celle qui plus sincerenement aime &
estime vos Vertus*

D'Utrecht le 9.
de Sept. 1637.

ANNE MARIE de SCHVRMAN,

Nobilissimæ atque Eruditissimæ

D^x ANNÆ MARIÆ
A SCHVRMAN,

S. P. D.

IACOBVS LYDIVS.

NON est quod Te, Nobilissima Schurmannæ, admiratio subeat, quod ignotus, per litteras te compellare, & beneficium abste non vulgare efflagitare haud erubescam. Nam præterquam quod litteræ candoris atque ingenuitatis sibi consciæ ruborem pudoremq; istiusmodi eliminent, Vir Reverendus summusque amicus noster D. Colvius eundem planè decoquere jussit, dum non proletariæ eruditioni tuæ comitem commitatem, & ad hominum litteratorum (quorum cultorem atque estimatorem maximum me profiteor) ov^lγηθος respondendi promptitudinem ac facilitatem mihi dilaudavit. Nostri, Clarissima, locum vexatissimum, & qui multas insigne fatigavit animas, i Cor. 15. v. 29. de baptizatis ὥστε τὸν φῶν; ei lucem affundi

ab

ab illustri tuo spiritu atque ingenii benignissima vena magnopere obsecro, atque unicè in votis habeo. Præsertim cum extemporalem ad istum locum responsonem eruditissimam, à N.T. jam pridem datam non obscuris rumoribus acceperim quod me vehementiori cupiditate, præmeditata m tuam de illo baptismo commentationem efflagitandi, inflammavit. Neg, enim me fugit, nihil te prius, nihil antiquius habere, quam tempus ac studia in rerum sacrarum indagatione ponere. quod enim sic erogatur, næ illud lucrum præstantissimum corradit. Evidem animum meum tum mihi maximè pascere videor, cum eruditorum in loci alicujus S. Scripturæ sensu abstrusiore indagando atque euncleando sanctis vigiliis uti ac frui datur. Per placet enim illud patris Casauboni in Gallia Ecclesiae Ministri dictum cedro dignum, quo, filium ad Sacrarum Litterarum studium accendens, postquam ab eodem Notas in Diogenem Laërtium, primum ingenii ipsius factum Criticum, accepisset, in hunc modum respondit: Mi Fili, laudo tuum studium; verum hoc scito,

cito
rum
diffic
explic
Scrip
ris, c
affecti
capio
ritus
morti
nit, 1
qua
lecto
culpa
pala
vige
retin
qual
atque
ita
que
de b
vul
sba
muc
fici

scito, rem gratiorem te mihi factum, si vel unum dictum S. Scripturæ, difficultatibus aliquibus obstructum, explicueris, quam si mille profanorum Scriptorum loca depravata correxeris. Accedit quod opusculum de Morte affectum habeam, cuius prima pars Belgica poësi mortis contemptum suadet, altera ritus variarum gentium circa ægrotos, mortuos ac sepultos soluta oratione expavit. Vereor sanè (utpote qui probè norim quam parum à scientia & eruditione, quæ lectorem alliciat, instructus sim) ne opusculum illud natum simul ac mortuum sepultumque conspiciam; nisi à vivido tuo vegetoque spiritu vita vigorque ei inspiretur, ut non tetrico horribilique vultu, qualis mortuorum esse assolet, sed hilari atque ἐλαυνικῷ obvios intueatur, atque ita seculo nostro arridere & allubescere queat. Quod penitus effectum iri tua ista de baptismo ὥęq; t̄ venp̄w dissertatione vel brevissima nullus dubito. Ea propter si hanc à N. T. ubi commodum erit, impetravero, ingenti utique honore ac beneficio, cui par redhōsimentum à me profici

94 A. MARIÆ à SCHVRM. &c.

cisci nequit, me mactatum censembo. Vale
χαρίτων ἴμεροΦώνων ιερὸν Φυτὸν, & perge
magno raroque exemplo seculum nostrum
ab ingruenti barbarie (quam jamdudum
magnorum virorum præfigivit animus)
constanter vindicare; utpote cuius insi-
gnem in scribendo eloquentiam, mellitis
verborum globulis conspersam, dictisque
sesamo ac papavere edulcatis comptam,
docti omnes merito admirantur. Vale ite-
rum, ac salve plurimum à me & D. Colvio,
cum voto, ut Deus ille unicus Βιοδώτωρ
vitam Tibi in longos annos proroget, &
ad patriæ nostræ (invidiosum forsitan ex-
teris) ornamentum quam diutissimè spon-
tem atque incolumen conservet. Clarissi-
mo D. Doctori ac Professori Voetio, si gra-
ve non erit, salutem dici velim.

Dordraci * April.
cclcxli.

Viro

Viro Clarissimo

D. IACOBO LYDIO,

S. D.

ANNA MARIA à SCHVRMAN.

CITIVS equidem ad humanissimas tuas literas respondissem, Vir Ornatissime, nisi aliud ex alio, & præsertim illustris cujusdam virginis afflictissima valetudo nos impediisset hactenus; ut jam taceam, quod à scribendo me deterrere posset, vel sola rei, de qua scribis, difficultas. Certè nimis prolixè interpretatus est nostræ Theologiæ facultatem communis noster amicus D. Colvius, quando autor tibi fuit, ut à nobis efflagitares loci hujus difficillimi explicationem, in qua haud mediocriter etiam summi, uti video, Theologi desudarunt. Mirabilis hîc judiciorum discrepantia est, adeo ut non injuria dixeris, quot capita, tot sententiæ. quæ quidem meditandi nobis ansam præbent, verum seorsim ab iis sentiendi libertatem non tollunt.

Ego

Ego verò , quanquam arbitror tutissimum fore ignorantiam hīc ingenuè profiteri , tamen , quia per vestram expectationem id nobis non licet , saltem aliquid in medium afferam ; cumque in tanta caligine & acutioribus & hebetioribus ingeniis eadem penè sors sit , malim aliorum exemplo propriam dicere sententiam , quam alienæ suffragium nostrum commoda-re. Illud autem in primis hīc tenendum existimo , Apostolum ad probandam resurrectionem mortuorum gravissimis uti argumentis , quorum singula urgeat acriter , nec non singulis propondere cujusque immoretur. Postquam igitur argumentatus est à statu exaltationis Christi , putamus eum commoda transitione descendere ad statum humiliationis ministrorū ejus : qui , dum propagandis Ecclesiis perpetuo invigilarent , maximis ea tempestate persecutionibus & calamitatibus obruebantur , ut hæc miserrima Apostolorum conditio graphicè describitur , i Cor. 4. v. 9. Nec parum huic

con-

connexioni favere videtur particula
ἐπει, quæ non nisi relatè ad antecedentia hīc sumi potest. Est autem in his
verbis: τί ποιήσοντι βαπτίζομενοι ως εἰ
τῶν νεκρῶν, ejusmodi deductio ad absurdum:
Si mortui non resurgunt, frustra
tot tantosque labores subeunt perfe-
runtque pro mortuis, id est pro fideli-
bus, quos sic appellat juxta ipsam Co-
rinthiorum sententiam, quò aliud in-
de absurdum possit elicere, ut mox plu-
ribus dicemus. Consequentia optima
est; quoniam nulla foret harum per-
missionum retributio, nulla spes glo-
riationis in die sive adventu Christi:
cujus gratia aliàs tantopere delectatur
Apostolus Philipp. 2. ¶. 16. & 2 Cor.
1. 14. & 4. 14. Atqui hoc absurdum,
ergò & antecedens. Fortè dicat ali-
quis; satis amplum præmium est pro-
pagatoribus Ecclesiarum, si animæ
beatorum immortalitate fruantur. Sed
facile id refutatur, ex ¶. 18. & 19. hujus
capitis; præcipue verò argumento Ser-
vatoris nostri, Matth. 22. 31. unde col-
ligimus, tunc agi de composito sive de

G

toto

toto homine , cum de resurrectione corporis disceptatur: quippe utriusque partis essentialis æterna salus eadem opera aut afferitur aut negatur. Reliquum est ut ostendamus huic expositioni neq; analogiam fidei, neq; physiologiam Scripturæ, neque ipsum denique contextum adversari. Primum ad verba οἱ βαπτίζομενοι & βαπτίζονται quod attinet , satis obvium est ea per metaphoram pro gravissimis afflictionibus usurpari , Matth. 20. 22. & Luc. 12. 50. Nec desiderari hīc poterit verbale βάπτισμα, quod alias adjici solet; quia ex more linguae sanctæ Ellipsis quandoque est nominis conjugati; quod & præter alios observat sapiens Aben-Esra ad Psalmum 13. vñf. 4. ubi sic inquit: וְנִשְׁמַע סָפָד בְּכָת בְּנֵי כָּתוֹב hoc est , *Nomina continentur potentia in verbis.* Verba enim textus sic habent: יְשַׁׁבֵּת הַמְּלָאָכִים pro תְּמִימָה , quemadmodum eadem phrasis integra occurrit, Ier. 51. 39. Est & frequens hæc translatio in S. Literis, præsertim in V.T. ut scilicet per aquas & demersiones , hostes eorumque

rumque persecutio[n]es patheticè de-signentur, ut videre est, Psalm. 124. Thren. 3. 54. Apoc. 12. itemque Psalm. 69. ubi Sel. Jarchi ysl. 2. exponit מִמֶּנּוּ חַדְשָׁה, & Chaldaeus sic וְלֹא פְּרָאֵץ. טְמִיעַת בְּגַלוּתָה הַיְהּ בְּמִינָה זְמִינָתָה. id est, *Demersus sum in captivitatem tanquam in aquam profunditatis.* Nec non vers. 15. פְּצַח יְהּ סִן גָּלוּתָה דְּמִתְיָה לְמִינָה וְלֹא אֲטָמוּעַ: אַתְּפִצְיָה מִן סְנָאִי דְּמִינָה אַלְעִזְמָקִי מוּ: quæ sic vertere liceat: *Libera me à captivitate, quæ similis est luto, ut non submergar: redime me ab osoribus meis, qui similes profunditatibus aquarum.* Sequitur ψέφ τῶν νευρῶν, quod jam interpretati sumus, propter Ecclesiam seu electorum causā. In hac significatione sàpiissimè sumitur vocula ψέφ, ut 2 Cor. 1. 6. Ephes. 3. 13. aliisque locis ferè innumeris. Electos vero vocat mortuos per Ironiam scilicet, quia, juxta erroneam adversariorum opinionem, pro mortuis revera erant habendi. Nec ab ejusmodi figura abludunt iterata hæc verba, τί ή βαθύς ὡραῖος ψέφ τῶν νευρῶν, quasi ingeminaret: *Quis velit tanta facere*

G 2 aut

100 A. MARIAE à SCHVRM. &c.

aut pati pro mortuis? Quid autem vetat eos appellare *mortuos*, qui nunquam sunt resurrecti; cum Christus *viventes* dicat Abraham, Isaac & Jacob, eo quod aliquando sint certo revicturi? Matth. 22. Accedit quod subjectum principale hujus capituli sunt *mortui*; prædicatum autem eos esse resurrecturos. quo circa insolens videri non debet, hanc dictiōnēm τῶν νεκρῶν hic quoque retineri. Præterea articulus τῶν, cuius rationem haberi volunt viri doctissimi, optimè huic expositio-ni respondet. Aliud enim est νεκρῶν, qua voce intelliguntur quibus mortui; aliud τὰ νεκρῶν, quod de certis quibus-dam mortuis accipi solet. Deinde, non obscurum est cum fide Christiana minime pugnare, quod pro aliorum salute multa dicantur pati Verbi Divini ministri; ut satis præclarè hoc ostenderunt quotquot commentatores Orthodoxi à Pontificiorum commentis vindicarunt verba Apostoli Coloss. 1. 24. cum quibus conferri possunt ea loca, 2 Cor. 1. 6. Philip. 1. 14. & 2 Tim. 2.

ψ. 9.

ψ. 9.
3. A
lita
conf
vale
fern
acdi
beni
nem
orbe
flav
om
tum
fes
dui
ψ. 3
pho
nen
fern
&
cia
pra
sed
ho
auf
M

¶. 9. 10. nec non Eph. 3. 1. Coloss. 4.
3. Act. 21. 28. & 24. 5. ubi aut de utilitate consolationis, aut de exemplo constantię, aut etiam de causa impulsiva seu occasione harum perpessionum sermo est. Denique, universo ordini ac dispositioni hujus argumentationis bene congruit, ut Apostolus circa finem maximè illustria, atque toto quasi orbe conspicua exempla proponere statuatur; primum quidem in genere omnium cœlestis veritatis antistitum, tum Apostolorum in specie, quando sequenti versu subjicit: τί καὶ ἡμεῖς κινδυνεύομεν πάσαις ὥραις; post & sui ipsius ¶. 31. 32. Ut jam nihil dicam de anaphora in particula τι, quæ continuacionem ejusdem argumenti non raro inferre consuevit. Nimia fortè facilitate & temeritate hanc scribendi provinciam suscepimus, modumq; epistolæ, præter morem nostrum, excessimus; sed id dandum fuit amicis, quorum hortatu extra territorium jus dicere ausi sumus. Vale. Ultrajecti prid. Kal. Majas cIc Ic c xl.

De Bataviæ Miraculis', & omnium maximo

ANNA MARIA SCHVRMANN A,
Nobili & omniscia Virgine, quæ parem nec
habuit, nec habitura est unquam.

*Hic contracta vides orbis miracula, Virgo
(Majus id est) Musas exhibet una novem.*

Q V A T R A I N.

A ceux qui voyagent en Hollande pour voir les
singularitez d'icelle, & pour soy-mesme.

Hollande est l'abregé des merueilles du monde:

Amis combien est grand le fruit de nos labeurs !

Mais voicy la plus rare: Vne vierge faconde

Seule possede icy la gloire des neuf Sœurs.

In Effigiem

ANNÆ MARIÆ SCHVRMANNÆ
ab ipsa expressam.

*Numina plura simul cernas, hic Pallas in una
Virgine, tres Charites, Pieridesq; novem.*

Aliud ejusdem ferè Argumenti.

*Fallaci nimium tabula ne crede: Minervæ,
Schurmannæ hic, Charitum, Pieridumq; typus.*

A L I U D.

*Ipsa suos vultus pingens Schurmannæ, Minervam
Se, Charitas pinxit Pieridásque simul.*

P E Y R A R E D V S.

CORNELII à SOMEREN

A D

ANNAM MARIAM SCHVRMAN NAM

Nobilem & omnisciam Dominam Virginem,

C A R M E N.

Fœmina quæ ingenio nostros transcendis honores,
 Majorem quâ non integer orbis habet.
 Egregiumque aliquid grandes cecinere Sibyllæ,
 Ista potest ANNÆ blandula Musa loqui.
 Quod natura dedit, Pallas fœliciter auxit,
 Effinxit mores attribuitque decus;
 Mens ignara mali tutum tibi præstat asylum,
 Et justi & sanctæ Religionis amor.
 Insignis probitas, & rarus pectore candor,
 Mens pia, mens rerum gnara, benigna, sagax;
 Eloquioque lepos, animo sapientia rara;
 Ingenium cerebro iudiciumque sedet.
 Exprimere has omnes uno cognomine dotes
 Quod possit verbum, non mihi nosse datur.
 Naribus æthereis gratos quæ fundis odores,
 Pectore dum spiras cœlica sola pio.
 Negligit ast hominum tua rara modestia laudes,
 Dignior hoc ipso laudibus illa Dei.
 Hinc votum pro laude dabo: servetur in ævum
 Magna Dei bonitas quæ tibi summa dedit.
 Perduret studium, semper quo cœlica tractas,
 Insignes sacro codice promis opes.
 Et qua nos sapimus vir dici parte mereris,
 Omniaque elogiis nobiliora meis.

A L I V D.

Omnia SCHVRMAN NÆ cedant miracula menti,
 Natura hic posuit quicquid ubique latet.

G 4 EVUR-

EVURTII JOLLYVETI AUREL.

Parisiensis Advocati,

Ad Nobilissimam sapientissimam religiosissimamque
 Virginem Mundi totius, omniumque sacerdorum
 miraculum, meritissima congratulatio,

ANA MARIA SCHVRMAN.

Anagramma.

NASCAR HVMANA MIRA.

*Q*valis in anfractu Sylvæ, aut latitantibus antris
*Q*obvia verba refert Echo, gemitusque loquaces
Quicquid amant, imitantur, habent nec pectora vocem
Nec sensum genius, lacrymas, risusque refundit
Hos velut exceptit, radicibus arboris, alta
Quæ ramo frondente polum, pede tartara tangit
Vt primum augusto collisus murmure fama
Virginis, eternos debent cui nostra triumphos
Sacula, quæ patrum poterit delere priores
Vt meritis celebranda caput tot floribus ornæ
Virtutis justus quos necrit Olympus amor.
Forte superba nimis, votis offerre salutem
Musa, animum fulvodudum sub fulmine fessum
Sollicitavit, adhuc veteres ut Apollo favillas
Excuteret, coleretque novas his Virginis aras
Quam Natura sibi formavit, & inde potestas
Mortales docuit, valeat quid dextra, Puella
Ferre, quid à cœlo pretiosi pectora sexus
Excipiant, nunquid generosum pulchra Leonem
Virgo fugat? liberasque trahit, monumenta, furoris
Esse hostem, fidam justique & qualis amicam.
Ergo salutis honos cessante timore Camœnam
Impulit herentem, bona quid mihi vota nocerent?

Obſe-

Obsequiis firmatur amor mentisque recessu
 Iungimur, haudque obstant animis spacio sa locorum
 Intervallo, Maris nec fluctibus, ardor amoris
 Extingui metuit, Vatum nec sacra facultas
 Captiva arcentis franatur carcere vincli.
 Ut mihi consului timido, nullumque pudoris
 Dedeceus offendit; dixi, quid templa puella
 Supplicibus Votis, ignotus adire recuso
 Quid moror? illa gravi celebratur honore per orbem
 Grata humiles monstrant accessis pectora sensus
 Erigit errantes, & amico pondere, justi
 Consilii, radios portendit lumine vultus
 In tenebris anime, divos qua flagitat ignes
 Rebus in excelsis, miro quas ore ministrat
 Omnibus, ergo alacri monumento, vincula solvam.
 Qua retinent animos, sed quo jam carmine limen
 Virginis accedam, modulus quos flectere cantus
 Tristibus an Elegos spirabunt pectora plectri
 Versiculos, molles ANNÆ languere Camœnas
 Crediderim, magnis heroica sola puellis
 Conveniunt, dubitare nefas, Altaribus ANNÆ
 Egregios referet, temeraria illusa triumphos.
 Si placeat, limenque petat, vultuque Sereno
 Annuat, ô fœlix, mea si cognomina primis
 Admoveat labris, nimioque indulgeat œstro
 At placet ipse furor, nam quos non ANNA movere
 SCHVRMAN amat versus an posset spernere Vates
 Hanc qui mirantur, velut hanc oculos Olympus
 Ut miraculum operis, quo se patefecit amantem
 Ingenii tanti, tantis quod dotibus ornat
 Quis numeraret opes humiliis quibus ANNA superbit
 Non ego divitias veterum quas jure parentum
 Possidet, extollo, quid enim sunt mentibus illa
 Pollice qua verso venient ludibria sortis
 Has habet, ast inopi, sibi non, doctisque bonisque
 Pauperibus largitur, amat sic divate dextra.

Fessos dum studiis recreat velamine sensus.
 Fundere dona Deo, macris vel pinguia membris
 Munera ferre, quid est majus, quod gloria culmen
 Iactet, at in tenebris, vult tanti querere Solis
 Lumen, & arcano magnos molimine motus
 Inspirat, qua non tibi quo sō fanora reddit
 Christus, amore tuo, qui flagrat, inhospita tanti
 Numinis esse queas, audi SCHVRMANA quid ille
 Contulit ingenio, forsitan latitania sensit
 Munera mens humilis, vili que cessite terra
 Quaque tenet protiosa, facit, speculare parumper
 Dites Oceani quos tu sub pectore fluctus
 Ut ditione regis, jam nonne fateberis Orbi
 Lumina quanta micant in te, reticere favores
 Crimen erit, meliore tubā celebrare juvabit.
 Quām nostrā sed te cum casta modestia frater,
 Suscipiam, minimis, ni me tua fama fecellit
 Innumeris, aut fessa suas per itinera vires
 Perdiderit, solet hāc sentire pericula virtus
 Offuscan præsens oculos, & sfernuntur, extra
 Si longe radios mittat dubitantia reddit
 Pectora, sed cessant tot post monumenta querela
 Suspicioque sagax certissima, vedit in orbe
 Lumina queis fulges, queis MIR A videris Olympo
 Heic ubi lata rosas, sertorum prodiga cœlis
 Aurora aspergit, tua nempe ut tempora cingat
 Floribus aternis, ibi te miratur alumnam
 Phœbus, amore magis quām fervidus ignibus ANNÆ
 SCHVRMANÆ, sed erunt veluti mendacia magnis
 Mentibus, ha laudes, merito quas nostra rependit
 Iure Minerva tibi, videat vel sentiat Orbis
 Astra quibus fulges, superantia lumine clari
 Imperium Solis, cuncta & rutilantia Cœli
 Sydera, virtuti cedunt qua grata juventæ.
 HOC fateare precor, nunquid tu stemmate longo
 Illustres numeras Atavos, qui sanguine claro

Nobilis.

Nobilitati
 Congeffer
 SCHYRMA
 Sufficiat
 Confessant
 Sufficiant
 Nobilitas
 Initiales
 Carmelitana
 Ingredi, qui
 Hoc est
 Non quo fu
 Delicatiss
 Fragilissim
 Simicula
 Martinus
 Non te ca
 Quarcius
 Liberman
 Omnia qu
 Delicatio
 Talia supp
 Tefrauti
 Ultima pa
 Instalatu
 Inflammat
 Unde talit
 Nempe tu
 Luminibus
 Viribus bu
 Cognitio
 Nam timo
 Iuuenies
 Quia calo
 Inflammat
 Grandia

Nobilitatis opes, titulos, monumenta, favores
 Congessere simul propria virtute, sagacis
 SCHVRMANÆ Gentis, patria qua fulcra labore
 Sustinuit columenque tulit, quid Nomen honoris
 Consequeretur ovans, Batavisea cognita rebus
 Sufficiunt, bona sunt certis peritura ruinis
 Nobilitas & opes, dominante tyrannide sortis
 Instabiles, hac non animus, non Musa canoris
 Carminibus celebrare ardent, sed Dona, sed artes
 Ingenii, quibus es miranda mirantibus astris.
 Hoc tibi sit speculum nostro spiramine carmen
 Non quo formosa mireris imagine vultus
 Delicias, ac te per amoris acumen honores
 Fragilis hac species, quamvis speciosa, tenelli
 Sint oculi quanquam, radii sub falce peribunt
 Mortis, & in tenebris confossum lumen abibit.
 Non te vanatrahunt, aliorum pectora pro te
 Quamvis augusto aut angusto carcere frarent
 Libera mens, servire Deo tibi gloria, sicque
 Omnia qua mundum spectant tu designaris.
 Deliciosa animo qua sint, si postulat Aula,
 Talia supplicibus votis oracula dabuntur,
 Te fausto Natura dedit subsidere terris,
 Ultima præcipitis mundi per sacula, virtus
 Incaluit peritura, novas accendere flamas
 Instituit, purum & foristi lampadis ignem.
 Vnde tulit, quarumque prior non viderat etas,
 Nempe tot arcanis, (hac est doctrina piorum)
 Luminibus genii, Dominum cognoscere coeli
 Viribus humanis, quantum conceditur uti,
 Cognitionis apex, anima superadditus aqua,
 Nam timor exarsit, viguit reverentia legis
 Intemerata, humili flagrarunt pectore flamma,
 Quies calida ingentis tentavit adire tribunal
 Iustitia Solis, sub quo tremebunda puella
 Grandia supplicibus retulit primordia votis.

Doctri-

Doctrinam Pietas genuit, qui servit Olympo
 Nunquam indoctus erit, sic virgo beata, per unguis
 Calluit angelicas arcano pectoris artes,
 Invenitque pium primo sub lumine lumen
 Ut Deus est radiosus ei, qui quarit amoris
 Ignibus accendi, sese qui mactat in ara.
 Omnibus hac imbuta fuit, qua & quarit in astris
 Ipsa sacerdotum Christi devota caterva,
 Et satiata anima ingenti dogmate cœli
 Quod chorus excelsis expandit mentibus Agni,
 Addere permisit tot luminis ignibus, Orbis
 Inferiora Deus nempe hac famulantur honori
 Doctrina Angelica, pedibus qua & cetera calcat.
 Nil negat ipse suis, sic prudentissima virgo
 Reddere cuique suum, Themidis mandata, (conantis
 Qua & brevia, effusa & confusa lege sequuntur)
 Scivit, & Imbellis tuta est audacibus armis
 Iudicibus tramitesque daret, Vox regula quippe est
 Iustitia cuius moderatur dextra bilances.
 Insinita velut numeris doctrina, sagacem.
 Postquam intellexit diuino lumine Paulum.
 Sana salutiferas cognovit Apollinis herbas
 Pelleret ut morbos v&efani corporis, inde
 Mira favi, miseriis ut nomine numine faatrix.
 Postea mente vigil, cali super athera scandens
 ANNA decussatos cognovit Syderis ortus
 Occasus varios vires & luminis, ingens
 Materies molis, spatio percognita certo
 Luxit, & ambages qua dant tenebrosa Diana
 Lumina, qua speciem reddunt sub imagine vultus
 Et quacunque ferunt astris miracula, celum
 Non lassata gravi splendore reliquit Olympum
 Concava prima petens, molles ubi dextera flammis.
 Sensu, & ardore nullos, radiosque negatos
 Natura jussu cognovit in aetheris alto
 Imperio, quo cuncta manent, & cuncta moventur.

Aulas

Aulas
 Cernere
 Lufas
 Principia
 Tu adire
 Naturas
 Regia delit
 E aquila
 Equorū
 Huc hūs
 Formicula
 Virginis
 Armillari
 Obsequi
 Insuper
 Eadē
 Nomina
 Effigie
 Exultat
 Ingresa
 Viat, C
 Luxit, a
 Cundit
 Ecquale
 Excelly
 Tu long
 Allon
 Non nego
 Ausin
 Tato de
 Sct, tu
 Imafu
 Argum
 Gallic
 Amal
 Te

Aulas ventorum voluit perniciibus alis
 Cernere, sublimes regionum vivida campos
 Lustravit, causas rerum scrutata per ipsa
 Principia, instabiles volucres, modulamina vocum
 Tot celebres edunt Domino queis cantibus hymnos.
 Natura vires avium, speciesque ciborum
 Regia deliciis vita quos mensa ministrat,
 Ex aquila ad muscas, mysteria cuncta revolvit.
 Äquoreas post Nympha velut descendit ad aulas.
 Heic ubi gemmarum causas docuere superbis
 Fornicibus concha, nihil ostrea pura negarunt
 Virginis ingenio, ni brachia pulchra tulissent
 Armillas, hinc ut monumenta referret honoris
 Obsequio fidei, meriti pro jure dedissent.
 Insuper hic mutos liquido sub marmore pisces
 Hactenus illorum nemo cognoverat iras
 Nomen, virtutes, motus, medicamina, squammas,
 Est speculata omnes, contenta liquoris honore
 Excessit, terraque petens, hominumque Theatrum
 Ingressa est, ubi cuncta animo complexa capaci
 Vedit, & imperiis melioris cognita mundi
 Luxit, ut exoriens miranda luce Minerva
 Cuncta docens alios; ea sunt retinenda Camœnus.
 Ecquis enim modus ille foret? tot pandere sacris
 Excelsti ingenii præstantia dona, tot artes
 Tot linguas quibus ANNA Dei, Regumque ministros
 Alloquitur, magnis meditans molimina rebus.
 Non eget illa tuis Hermes doctissime Divum
 Auxiliis, varios regnum quippe lepores
 Toto divisi jam qui celebrantur in orbe
 Scit, tua nec nocuit Babylo confusio, major
 Imo fuit virtutis apex, quo mira puella
 Argumenta micant, quibus omnia pectora mundi
 Gallicus Alcides veluti per vincula lingua
 Attrahit & moderatur, & hac monumenta probantur.
 Tot scriptis quibus ANNA nigras albasque catervas

Austro-

*Austrorum medii Solis, gelidosque Triones
 Primo & gaudentes Aurora lumine finas
 Nil moror Europa sermonibus, illa vicissim
 Calluit externos ut verum promere sensu
 Egregio, nam lingua nihil nisi porta, viarum
 Anfractus nihil est, sed pulchra palatia Regis
 Qua petimus, nostra prstant solaria menti,
 Sola tamen mortalis habet tot dona labelli
 Omnibus ut doctis vix illa indulta facultas
 Romanis, Gracis, Gallis, Batavis, Germanis,
 Iudeis, domini Genti, tenebrisque reclusa,
 Augusto, Sacroque loqui spiramine lingua
 Innumeros quamvis ramos typus atque character
 Efficiant, longa saclorum face, sed ANNA
 Sol velut atroces dissolvit lumine nimbos.
 Indicat & cœcis renuentibus atque salutem
 Divina Æterni Nati natalia Christi
 Impia Gens puram damnavit criminè Matrem
 Virgineos partus, & sancti spiritus ignes.
 At nova jam Virgo te sancta Virginis acta
 Predicat, & scriptis Domino dictante Propheta
 Arguit, & monstrat, proh! Gens incredula solis
 Atque salutis opes ANNA exhortante recusat
 Flammarum huic pars est, huic coeli gloria certa est
 Vmbra velut sequitur suffuso lumine corpus
 Sic annullantur divina Palladis artes
 Doctrinis, quibus ANNA micat sacer Angelus Orbis.
 Quid non illa facit, digitus quid amica negavit
 Natura? ingenio quid non hæc prodigia Mater
 Contulit, at potius dives numeravit aristas
 Agricola, & nauta varios super aquora fluctus.
 Mirari sed dona satis, si postulat Aula
 Nympharum formosa cohors, quibus illa corruscet
 Artibus, has velim calamo mirentur agresti.
 Dum Musa jucundit celebrandis laudibus ANNÆ
 Nescio si fluidos superaret dextra lepores*

Tanta

Zonta
 Et ferme
 Serice
 Carnale
 Indre
 Tempis
 Thracia
 Pamphilia
 Vendicat
 Alta fru
 Dicitur
 ANNA
 Quid re
 Ingeniu
 Archa o
 Anglia
 ANN
 Subsp
 At que
 Exequi
 Oryx
 Peder
 Nal val
 Arilie
 Attrah
 Empire
 Credo
 Human
 Canis
 Centri
 Intima
 Hoc op
 Afren
 Spoffou
 Conjur
 Tali

Tanta potest etenim digitorum industria, majus.
 Ut sermone queat, Cœlorum sydera pingens:
 Serica flammivomis attexit fila lapillis
 Caruleo in panno, tuque hic elementa videres
 Ludere Natura jussu dum cuncta ministrant
 Tempestate suâ glaciem floresque per hortos
 Flora videre putat decepta coloribus artis
 Pampineos Bacchus vino mense racemos
 Vendicar, ut Pomona graves ad fercula fructus.
 Alta frondosas si pinxerit arboris umbras
 Decipientur aves, levis at fallacia, fallit
 ANNA oculos hominum, pictoribus illa ministrat
 Quid retegant tabula, sed picta sifaria sensus
 Ingeniique aciem rerum sub imagine vincunt
 Ardua confusa illudunt conamina dextra.
 Angelica ut celebri contingit musica vati
 ANNA suis etiam devotis vocibus aula
 Scit superare choros, dulci modulamine cantus.
 At vox ipsa nihil, spiramina Cordis Olympi
 Excipiunt aures, atque ignibus athera fundunt
 Organa cuncta canis vocis famulantur honori
 Pectoribus, cordaque canunt quod corda rependunt
 Nil vulgare sonat, carnis vel molle voluptas
 Auribus obtrudit, solitis sed sancta trophais
 Attrahit angelicas è cœli culmine turmas
 Empireos sacris jungant ut cantibus hymnos.
 Credo equidem, divina phalanx latatur amore
 Humani quando rapiuntur ad athera sensus
 Cantibus atque animis, cogunt descendere cœlo
 Contrita pro mente Deum qui cordibus haret,
 Intima si puris responder Musica votis.
 Hoc opus est ANNÆ cœlo qua sola reducit
 Astraam, comitesque alias queis splendida virtus
 Sensibus in justorum hominum immortalibus ades
 Consecrat & tantum pietatis facula spirat.
 Talibus ô justas utinam retinere propheta

Possenz

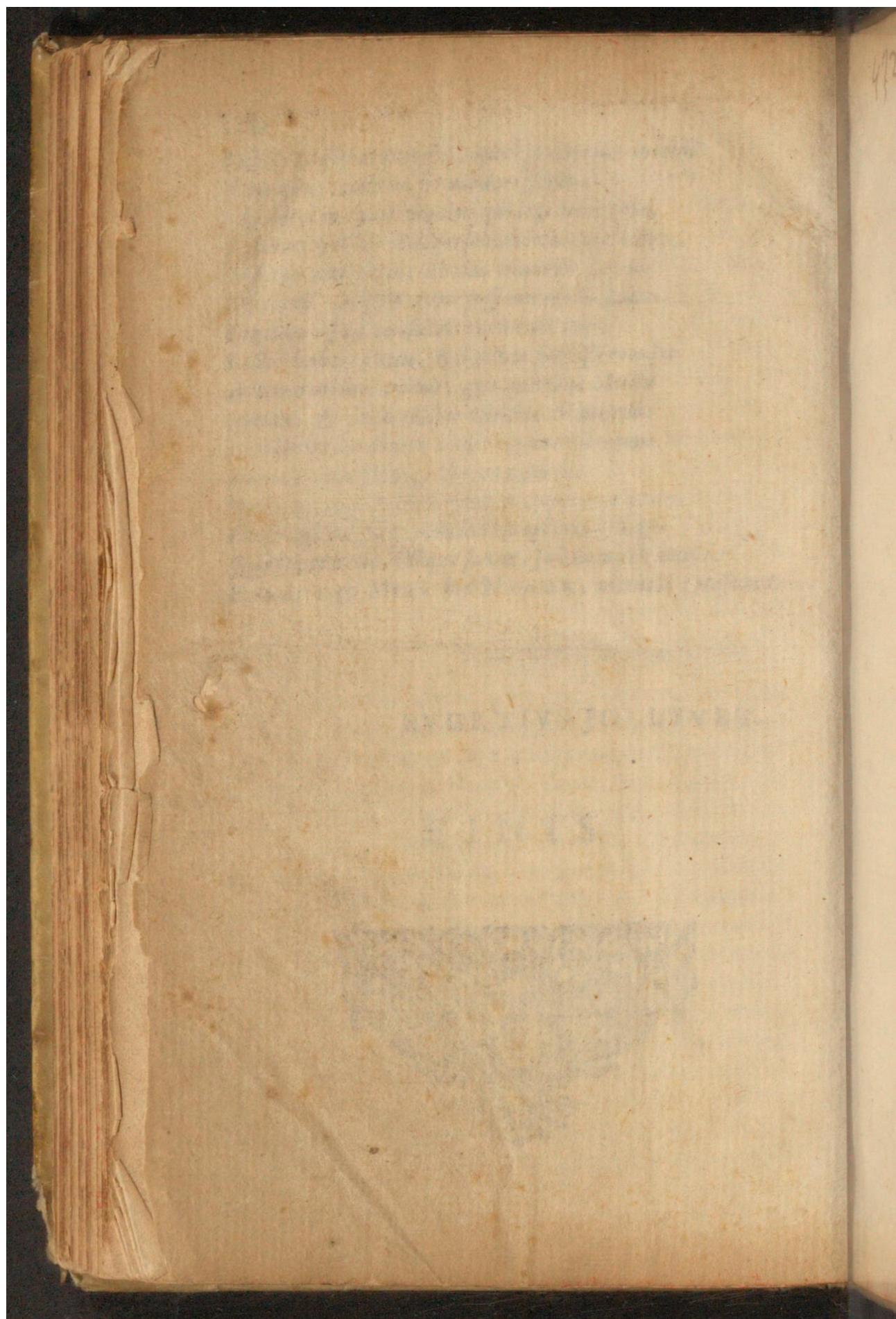
Possent censuras morum, quibus horrida mundi
 Tempestas, coelo ne sit meliore] serena
 Splendere in radis domini qui lege coruscent,
 Suscitat ANNA Sacros solenni voce prophetas,
 Sustinet aut potius divini munera ingens
 Officium. scriptis dum pessima corda coeret.
 Forsitan effusi confitas carminis artes
 Lector habere putas, ANNAM fortasse recusas
 Attento mirari animo, qua numine Musas
 Antea, & falsa major virtute Minerva:
 Non decimam dicam musis regnare sororem
 ANNA cœlesti longe luxere minores
 Hanc & Apollo Deus plectro celebraret amico
 Futilis ast ea laus, Ancilla est optima Christi
 Qui fovet hanc, illique favet, sub nominis umbris
 HYMANA & MIRA hic Nascar, miracula patescunt.

Obsequentiſſ. & humillimus

EVURTIVS JOLLYVET.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
196 O 38

472.0904

~~64~~
2.10-
~~Lent~~